

Fakultet for anvendt økologi, landbruksfag og bioteknologi
Institutt for skog- og utmarksfag
Campus Evenstad

Vilde Bech Sponberg

Bacheloroppgave

Et innblikk i norske aviser: deres fremstilling av de fire store rovdyrene i Norge

An Insight in the development of Norwegian newspapers and perception on the big Carnivores in Norway

Utmarksforvaltning

2020

Illustrasjon på forsiden viser utklipp fra forskjellige aviser fra datasettet.

Samtykker til utlån hos høyskolebiblioteket JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Sammendrag

De store rovdyrene i Norge har fått mye oppmerksomhet i media etter økende bestander fra 1990-tallet og frem til i dag. Med tilbakekomst av både bjørn (*Ursus arctos*), ulv (*Canis lupus*), gaupe (*Lynx lynx*) og jerv (*Gulo gulo*) har de blitt ett tema i flere norske aviser, og spesielt i de områdene der de eksisterer. Også forskningen på rovdyrene har blitt viktig, og noe av forskningen har blant annet sett på befolkningens holdninger til rovdyrene ved hjelp av spørreundersøkelser. Det å se på medias rolle i rovdyrkonflikten derimot er det gjort svært lite av i Norge og andre land i verden. Media spiller en viktig rolle i konflikter, også rovviltkonflikten.

I bacheloren min har jeg sett nærmere på medias rolle i rovdyrkonflikten og hvordan de omtaler de store rovdyrene. Jeg har hatt spesielt stor vekt på ulv og bjørn og sett på om dette har endret seg i perioden fra 1973-2014. Jeg ønsker også å finne ut om fremstillingen av de store rovdyrene er forskjellig mellom nasjonale og lokale aviser. Dette er en oppgave som trolig vil belyse rovdyrkonflikten fra en side som det ikke er gjort mye undersøkelser på tidligere.

Jeg har gått igjennom en stor samling med avismateriale fra Evenstad som er innsamlet og kategorisert av Knut Borg. Jeg har lest igjennom avisartikler fra årene i hele 1970-tallet, 1982, 1987, 2004 og 2014 i spesifikke lokale og nasjonale aviser for å finne ut om det har skjedd en endring i omtalen av de store rovdyrene i Norge. Jeg har valgt å lese aviser fra lokale områder som har alle de fire rovdyrartene i det gamle Hedmark, som i dag er deler av det nye Innlandet.

Resultatene mine viser at rovdyrkonflikten øker ved økende rovdyrbestander. I tillegg viser resultatene at det er ulven som får desidert mest oppmerksomhet i avisene. Resultatene viser at det er en forskjell i hvordan rovdyrene fremstilles i nasjonale og lokale aviser, der det er flest negative omtaler om bjørn og ulv i de lokale avisene. Jeg kan også se at spesielle hendelser innenfor rovviltforvaltning og rovviltpolitikk påvirker mengden avisartikler og oppmerksomhet det blir i media. Andelen av positiv omtale i avisene om ulv og bjørn har endret seg gjennom årene jeg har undersøkt, og viser forskjeller mellom årene. Ulven har en nedgang i andel positive artikler, mens bjørnen har en svak økning. Likevel trenger vi å få en bedre forståelse av hvordan rovdyrene fremstilles i avisene, men spesielt ulvens fremstilling siden den får mye mer oppmerksomhet i media. Et nærmere innblikk på media og rovdyr kan være et tiltak for å roe ned rovdyrkonflikten.

Abstract

There are four big carnivores in Norway, brown bear (*Ursus arctos*), lynx (*lynx lynx*), wolf (*Canis lupus*), and wolverine (*Gulo gulo*). Throughout most countries there is a human-wildlife conflict, Norway is no exception. Particularly after the 1990s there was a significant increase in populations of several carnivore species. The return of the carnivores became an important subject in several Norwegian papers, especially in local areas where these carnivores are inhabitants. The scientific research on carnivores during this period became important. As most other conflicts, media play a key role in conflicts between humans and carnivores. I have decided to take a closer look at the media, their role on the human-carnivore conflict and how the carnivores are presented in scientific papers. My focus however, will be predominantly on wolves and bears. I have looked at the changes over time from 1973-2014 in media, but also observed the differences between local newspapers and national newspapers. I believe this will cast a new light on carnivores and reveal information that has previously been lacking as a result of little research on this subject. Since most research has been about the Norwegian population attitudes on carnivores through surveys.

I have perused an extensive collection of newspaper material from Evenstad, which was collected and categorized by Knut Borg. I have read articles from specific years which are 1970s, 1982, 1987, 2004, and 2014. The articles are from several newspapers, where three papers represent nationals and two locals from areas with the existence of all four carnivores. Thereby, the local area is in Hedmark area, which today is part of Innlandet. My objective is to find out whether there has been a change in the presentation or portrayal of carnivores in the media in Norway. My results revealed an increase in the human-carnivore conflict at the same time as the carnivore population increased. In addition, my results indicated that the wolf have the most articles and have received the most interest in the newspapers. The results also show a difference between the local and national papers in how the carnivores are mentioned or portrayal. There is mostly negative publicity in local papers about wolves and bears. Furthermore, the result show specific incidents around wildlife management and politics in relation to wolves and bears and how it affects the amount of news and attention around those species. The proportion of the positive media in the papers in regard to wolves and bears have been changing over the years. The positive mentioning of wolves has decreased while the positive mentioning of bears has slightly increased. Nevertheless, we need to pursue a better understanding of how the human-carnivores conflict in the media. An even closer insight on this subject can provide a solution to reduce human-carnivore conflict.

Forord

Dette er min avsluttende oppgave i min bachelorgrad i utmarksforvaltning på Høgskolen i Innlandet, Evenstad. Med dagens rovviltkonflikt føler jeg at dette er en veldig relevant oppgave som tar for seg hvordan rovvilt blir fremstilt gjennom media i Norge. Det har vært spennende å se hvordan dette har utviklet seg siden fredningen av bjørn og ulv på 1970-tallet. Dette er en oppgave som vekket nysgjerrighet og interesse hos meg, spesielt når vi vet ganske lite om medias rolle i rovdyrkonflikten. Jeg ønsket derfor å delta på dette tema og finne ut mer.

Jeg ønsker å takke Knut Erik Borg for hans samling av alle avisartiklene relatert til rovdyrene gjennom flere tiår, spesielt fra de lokale avisene. Jeg vil også rette en stor takk til min veileder Kristin Gangås for dyktig veiledning og god hjelp med gjennomføring av denne oppgaven. Til slutt ønsker jeg å takke alle mine medstudenter som har kommet med tilbakemeldinger og råd gjennom oppgaven.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Abstract	4
Forord	5
1. Innledning	7
2. Metode	13
2.1 Studieområde	13
2.2 Datainnsamling	16
2.2.1 Avisartikler	16
2.2.2 Forskningsartikler	18
2.3 Dataanalyser	18
3. Resultater	20
3.1 Utvikling i antall publikasjoner på ulv og bjørn i Norge innen forskning	20
Internasjonale forskningspublikasjoner	20
Forskningspublikasjoner i Skandinavia	21
Historisk avgang antall ulv og bjørn	23
3.2 Fordelingen av avisartikler relatert til de fire store rovdyrene	23
Fordeling i henhold til rovdyrart	23
3.3 Positiv eller negativ utvikling i avisenes omtale av ulv og bjørn	24
Ulikheter i antall avisartikler mellom ulike typer aviser i ulike år	25
Avisartiklenes omtale av ulv og bjørn i forhold til ulike årstall	28
Avisartikler kategorisert som «annet»	30
4. Diskusjon	32
4.2 Feilkilder	38
5. Konklusjon	40
6. Referanseliste	42
7. Vedlegg	47

1. Innledning

Norge har en lang historie med de fire store rovdyrene ulv (*Canis lupus*), bjørn (*Ursus arctos*), jerv (*Gulo gulo*) og gaupe (*Lynx lynx*). De første menneskene (*Homo sapiens*) kom til Norden etter istiden for 11 000 år siden, og de fleste levde langs kysten før de etter hvert spredde seg videre inn i landet. På denne tiden var vi mennesker fullstendig avhengig av fiske, jakt og fangst for å overleve (Storaas & Brainerd, 2019, s. 9). De første dyrene som dukket opp, var de som trivdes i nisjer langs kysten. Etter hvert som skogen etablerte seg i landet kom de store hjortedyrene, og deretter fulgte blant annet ulv, bjørn og andre rovdyr (Bøckman, Lenth & Tønnessen, 2017, s. 85; Linell et al., 2013, s. 9; Skandinaviska Björnprojektet, u.å.; Carstens, u.å.). Med tiden startet menneskene å jakte på elg (*Alces alces*) og andre hjortedyr, og allerede på den tiden startet vi å konkurrere med rovdyrene, spesielt ulven. Menneske og ulv delte en nisje som jegere, og metoden for jakten hadde sine likheter (Bøckman et al., 2017, s. 86). Gamle historier forteller om et samarbeid mellom mennesket og ulven i jakten på mat (Fogg & Pierotti, 2018, s. 247). At vi etter hvert temte ulven som vår nåtidens hund, vil på mange måter uttrykke at vi har hatt et nærere eller kanskje et mer komplekst forhold til ulven enn de andre rovdyrene, samtidig som vi lever med ulven i et tydelig konkurranseforhold (Bøckman et al., 2017, s. 86).

Ulv, bjørn, jerv og gaupe var ettertraktet for blant annet pels og skinn, men dette endret seg når mennesker startet med jordbruk og husdyr i perioden 4000 – 2800 f.Kr. Menneskene endret med tiden syn på rovdyrene og ble etter hvert sett mer som en fiende eller et skadedyr (Statistisk Sentralbyrå [SSB], 2000). Det ble satt opp regler for hvordan rovdyrene skulle håndteres og etter hvert fikk mennesker lov til å felle både bjørn og ulv (Besøkscenter rovdyr, u.å. a). Hvor store rovdyrbestander som eksisterte i Norge på den tiden er vanskelig å vite og er ikke blitt dokumentert. Tidligere anslag mener det kunne vært så mye som 2 500- 3 000 for hver av artene, noe som er mye større enn hva det er i dag (Richardsen, 2012, s. 32).

Rovdyrene har blitt en stor del av menneskenes verden gjennom historier, eventyr, myter og i Kristendommen. Det er spesielt ulv og bjørn som har satt spor i litteraturen. Ulven blir for eksempel nevnt 34 ganger i Bibelen, der blant annet uttrykket «ulv i fåreklær» fra Matteus, 7:15, i det Nye Testamentet, går mer på å være en slu bedrager med en skjult agenda (Bøckman et al., 2017, s. 95). Ulven blir ofte fremstilt som «skurken» i kulturen, hvor vi ser eksempler på dette som eventyret Rødhette og ulven eller eventyret om de tre små griser. Det finnes også lokale historier eller myter fra nyere tider slik som «ulveslaget», der ulvene angriper

en liten bygd i øvre Rendalen og hundene må kjempe imot (Bull, 2003). Fra 1500-1800 tallet blir rovdyprene omtalt i flere norske kilder, som viser preg av myter og overtro. På den tiden kan slike myter og historier ha oppstått på grunn av mangel på kunnskap om rovdyprenes atferd og biologi. Dette har vært med på å påvirke de negative holdningene mot rovdyprene, med betydelig fokus ulv (Rovdypssenter rovdyp, u.å.; og Bøckman et al., 2017, s. 91). Bjørnen derimot, har ikke et like sterkt negativt syn hos menneskene, tvert imot hender det at den blir skildret som et godmodig dyr i eventyrene (Bøckman et al., 2017, s. 139). Disse historiene og eventyrene om rovdyprene var mer brutale før i tiden og spredde frykt om dem, spesielt ulven (Bøckman et al., 2017, s. 91; Besøkscenter rovdyp, u.å. c).

Gjennom historien har mennesker opplevd de store rovdyprene som truende noe som har skapt en frykt blant mennesker. Dette skyldes spesielt at de store rovdyprene som har kraft og styrke til å konkurrere med mennesker om de samme ressursene. De konkurrerer ofte om plass og næring, og rovdyprene er store nok til å skade eller drepe mennesker (Bombieri et al., 2018, s. 577). Konflikter mellom dyr og mennesker oppstår gjerne i konkurranse om felles ressurser eller bruk av felles arealer, og når tilgangen til disse ressursene blir for små til å deles (Gangaas, Kaltenborn & Andreassen, 2013, s. 1). Dette resulterer ofte i at rovdyprene blir fordrevet eller drept (Andersen, Bjerke, Kaltenborn, Linell, & Røskaft, 2003, s. 185), noe som er en stor utfordring rundt om i hele verden, og ikke bare i Norge.

Det norske folket har lenge vært avhengig av ressursene naturen har å tilby, spesielt etter den store befolkningsveksten mellom 1815-1845 da konkurransen om mat og plass økte betraktelig (Richardsen, 2012, s. 31). Stortinget satte derfor inn nye tiltak for å utnytte mer av de naturressursene Norge hadde å by på, blant annet ved å fjerne dyr de så på som skadedyr. Tiltakene som ble iverksatt i 1845 hadde som mål om å utrydde de store rovdyprene i Norge (Statistisk Sentralbyrå [SSB], 2000). Dette skulle bli starten på den store rovviltkrigen med innføring av en ny jaktlov som ble kalt for «*Lov om Utryddelse af Rovdyr og Fredning af andet Vildt*» (Besøkscenter rovdyp, u.å. b). Loven besto av to hovedpunkter, det ene var å ha en årlig fredning av matvilt som omfattet elg, hjort og villrein, i tillegg til fredning av beveren de neste 10 årene. Den andre delen av loven hadde som mål å utrydde de store rovdyprene fra den norske faunaen, og derfor ble det innført skuddpremie på bjørn, ulv, jerv, gaupe, hubro (*Bubo bubo*), hønsehauk (*Accipiter gentilis*), kongeørn (*Aquila chrysaetos*) og havørn (*Haliaeetus albicilla*) (Richardsen, 2012, s. 7). Jegere kunne innlevere ører eller andre bevis på at de hadde skutt rovdyp som ulv eller bjørn, og fikk betalt per felte individ (Statistisk Sentralbyrå [SSB], 2000).

Den store rovviltkrigen var lang, men jaktloven ble etter hvert endret. Første endring skjedde i 1899 ved å endre på noen av jaktreglene, men rovdirene var fortsatt lovlig å jakte på (Storaas & Brainerd, 2019, s.75). Neste endring hendte i 1932, da skuddpremie på bjørn ble avviklet. Bjørnen ble fredet om vinteren i perioden den lå i hi, men kunne fortsatt skytes resten av året med grunneieren tillatelse (Besøkssenter rovdyr, u.å. a). For de andre rovdyrartene ble skuddpremieordningen opprettholdt i mange tiår til (Richardsen, 2012, s. 9). I 1951 ble det igjen gjort en endring i jaktloven, hvor alt vilt var jaktbart ved unntak av nevnte arter i loven som skulle være fredet (Storaas & Brainerd, 2019, s. 76). I 1981 ble jaktloven fra 1951 erstattet av Viltloven, som snudde opp-ned på loven fra 1951 (Viltloven, 1951). Fra nå av skulle alt vilt forvaltes og høstes innenfor en viss ramme for å kunne bevare vilt og deres leveområde (Storaas & Brainerd, 2019, s. 76). Befolkningen la merke til nedgangen av rovviltartene allerede mot slutten av 1900-tallet, men først i 1973 ble ulv og bjørn fredet, mens gaupe og jerv ble innbefattet i de generelle vernebestemmelsene i Viltloven i 1981. Dette ga rovdyrbestandene mulighet til å vokse, og det ble etter hvert viktig å ha en aktiv forvaltning av disse fire artene. Dermed ble også forskning på rovdirene viktig i løpet av denne tiden, som videre har ført til at forskerne har fått frem viktig kunnskap om våre rovdyrbestander og artenes biologi og atferd. Det har blitt og blir samarbeidet om forskning på våre rovdyrbestander mellom Norge nabolandene Sverige og Finland. I tillegg blitt gjort arbeid på å redusere konfliktene med rovdirene som det fortsatt jobbes med i dag (Ericsson, Krangle, Sandström, & Tangeland, 2012, s. 7).

Før i tiden ble rovdirene sett som verdiløse foruten den økonomiske inntektsmuligheten de representerte i form av skuddpremier. Men etter den sterke nedgangen av rovdyrbestandene har det i senere år ført til en økt bevissthet vedrørende rovviltets rolle i økosystemet på lik linje med mange andre dyr (Beschta & Ripple, 2004, s. 755). I dag har bestandene av de fire store rovdirene økt, men de er alle registrert på rødlista, der bjørn, jerv og gaupe står som sterkt truet og ulv som kritisk truet (Artsdatabanken, u.å. a, b, c & d). Norge har både nasjonale og internasjonale lover og bestemmelser de må forholde seg til, slik som Bernkonvensjonen som skal bidra til å bevare de fire rovdirene (Miljødirektoratet, u.å.). Dette binder Norge til å ha alle de fire rovdyrartene i Norge, men forvaltningsordningen er svært annerledes fra mange andre land. I Norge holder vi rovdyrbestandene svært lave slik at de hele tiden blir værende som truede arter. Vi ønsker å ha rovdyrartene i Norge, men det er stor uenighet rundt hvor mange og hvor i landet vi skal ha de (Miljødirektoratet, u.å.). Den nyeste bestandsstatusen fra 2019 i Norge er svært annerledes fra Sverige. Ulvbestanden i Norge ligger på 64-66 ulver, pluss 40-

41 ulver som lever mellom grensene til Norge og Sverige (Rovdata, u.å. c). Regner vi med grenseulvene har vi totalt 104-107 ulver (Rovdata, u.å. c), mens i Sverige ligger ulvebestand på 300 ulver (Naturvårdsverket, 2019. c). Den norske bjørnebestanden ligger på 148 individer (Rovdata, u.å. a), mens i Sverige har de 2 900 bjørner (Naturvårdsverket, 2019. a). Norge har et antall på 332 voksne jerver (Rovdata, u.å. b), mens i Sverige ligger bestanden på minst 600 individer (Naturvårdsverket, 2019. b). Gaupebestanden i Norge ligger på 323 individer, mens i Sverige er det 1 189 gauper (Rovdata, 2019). Disse tallene viser at det er svært store forskjeller i bestandene i to land som grenser til hverandre. Årsaken til dette kan være forskjellige utvikling gjennom historien, ulike politiske beslutninger og også ulike former for husdyrhold.

Norge har en lang historie med å ta i bruk utmark for husdyr som sau og storfe (Richardsen, 2012, s. 31), noe som har skapt stor konflikt ved tilbakekomsten av de fire rovdyrbestandene (Richardsen, 2012, s. 23). I de aller fleste andre land må sau og bufe beite bak store gjerder eller bli passet på av bønder eller gjetere med vokterhunder (Kaczensky 1999, s. 62-63). I Norge slippes mange av sauene fritt i utmarka om sommeren uten beskyttelse, noe som fungerte før i tiden da vi knapt hadde noen rovdyrbestander igjen i landet. I dag har dette ført til at Norge har større tap av sau til rovdyr enn mange andre land i Europa (Odden, 2017). Sverige bruker ikke utmark i like stor grad som Norge til beite, og har kun 548 890 sauer sammenlignet med Norge som har bortimot 2 millioner sauer på sommerbeite (Stymne, 2019, s. 15; Landbruksdirektoratet, 2020). Selv med så store rovdyrbestander som det er i Sverige, er tapene likevel svært lave sammenlignet med Norge (Miljødirektoratet, 2019; Frank, Höglund, Månsson, 2018 s. 6). I tillegg har Sverige benyttet spesielle rovviltgjerdene som er laget av profesjonelle og er bedre sikret enn de i Norge (Sveriges Lantbruksuniversitet, u.å.).

Det har blitt gjort flere forskningsstudier for å forstå bakgrunnen til konflikten mellom mennesker og de store rovdyrene i Norge, og studiene har kommet frem til flere vesentlige faktorer (Bjerke, Händel, Kaltenborn, & Røskaft, 2007, s. 172). Ett av de mest typiske faktorene er forskjellen mellom urbane og rurale områder. Flere undersøkelser viser at det er et større flertall som har positive holdninger til de store rovdyrene i byer og mer urbane områder, mens folkene på landet har vist en større grad av negative holdninger (Krange, Skogen, & Tangeland, 2010, s. 3). Samtidig er det også utført flere tidligere kvalitative og kvantitative undersøkelser som har vist at det eksisterer både negative og positive holdninger mot rovdyrene både i urbane og rurale strøk (Krange, Helland, & Skogen, 2017, s. 14). Bakgrunnen for folkets syn og holdninger henger ofte sammen med oppveksten og hvilke verdier som henger igjen fra barndommen, hvilke erfaringer de har, i tillegg til utdanningsnivå og alder (Storaas & Brainerd,

2019, s 60; Ericsson, Krange, Sandström & Tangeland, 2012, s. 35). Barn som vokser opp med rurale verdier enten ved at de er en del av en familie med bufe eller sauehold, har sterkere tradisjoner for storviltjakt eller bor i områder hvor disse verdiene står sterkt (selv om de selv ikke er aktive innen landbruk og jakt), har høyere sannsynlighet for å være mer negative til rovvilt (Bjerke, Kaltenborn, & Vittersø, 1999, s. 71). Andre studier har satt ett fokus på antroposentriske og økosentriske verdier, hvor antroposentrisk verdisyn handler om at de setter mennesket øverst og dominerer over alle andre dyr og planter. I et økosentrisk verdisyn er mennesket en del av naturen og har en mer lik verdi i et helhetlig system. Disse to menneskesynene eller verdisynene har en sammenheng med folkets syn på rovdyrene (Andreassen, Gangaas & Kaltenborn, 2014, s. 41). Det er likevel få mennesker som befinner seg i disse to ytterpunktene av verdiene. De aller fleste ligger i en glidende overgang mellom antroposentrisk og økosentrisk verdi (Andreassen, Gangaas, & Kaltenborn, 2014, s. 44).

Mens forskningen spesielt gjennom spørreundersøkelser har hatt et fokus på den norske befolkningens holdninger til de store rovdyrene (Helland, Krange & Skogen, 2017; Ericsson, Krange, Sandström & Tangeland, 2012), er lite eller ingenting gjort for å se hvordan media har spilt en rolle i denne rovviltkonflikten, hverken i Norge, eller andre steder i verden (Chandelier et al., 2018; Athreya, Bhatia, Grenyer & Macdonald, 2013). Det er all grunn til å tro at media er med og spiller en viktig rolle i konflikter som hos rovviltkonflikten. Det er spesielt to viktige årsaker der media påvirker rovdyrenes situasjon og folks meninger om rovdyr i en større grad. Den første årsaken er hvordan avisene kan påvirke eller være en driver av konflikten ved at de fremstiller en sak ensidig, da spesielt om journalister skriver om det de selv eller avisen har politisk interesse for. Den andre årsaken er hvordan media kan skrive mye om en politisk sak når det allerede er mye oppstyr og debatter i politikken, slik at en sak som ikke nødvendigvis er stor på nasjonalt eller internasjonalt nivå virker å bli overdimensjonert av all mediaoppmerksomheten.

I bacheloroppgaven min ønsker jeg å rette fokus på aviser og hvordan disse fremstiller saker som handler om de store rovdyrene. Avisene er en stor del av hverdagen til mange, og avisenes fremstilling av rovdyrpolitikken kan ha stor innvirkning på den norske befolkningen. Aviser har et mål om å få frem viktige og nye hendelser til befolkningen, men de skal også tiltrekke seg lesernes oppmerksomhet i kampen om å være den avisen som får solgt mest. Avisene har trykket både negativ og positiv omtale av disse fire rovdyrene, men hvordan har dette utviklet seg over tid? Kan det være ulik fremstilling av rovdyr og rovdyrkonflikten mellom nasjonale og lokale aviser?

Jeg ønsker å se nærmere på hvilken rolle media har hatt i rovdyrkonflikten, og mener at denne oppgaven vil være et viktig bidrag til å forstå eller belyse rovdyrkonflikten fra en side som ikke er så mye undersøkt tidligere. Mine påstander er at med et økende antall rovdyr vil også oppmerksomheten rundt rovdyr og rovdyrkonflikten øke. Jeg tror også at hendelser der det skjer større politiske endringer (for eksempel hvordan rovviltet skal forvaltes), vil videre påvirke mengde oppmerksomhet saken får i media. Media vil i neste omgang påvirke lesernes syn på saken som i dette tilfelle handler om rovdyr og rovdyrkonflikten.

På mitt studiested på Evenstad finnes en stor samling med avismateriale tilgjengelig, som er innsamlet og kategorisert av Knut Borg. Ved å ta dette materialet i bruk ønsker jeg å se hvordan media, representert av dette utvalget av aviser, omtaler de store rovdyrene i Norge med spesiell vekt på ulv og bjørn og om dette har endret seg i perioden fra 1973-2014. For å undersøke dette har jeg laget følgende hypoteser: Hypotese 1: *Totale antall forskningsrapporter endres med bestandsendringer til ulv og bjørn.* Hypotese 2: *Det skrives flest artikler om ulv da ulv er den arten det er knyttet størst konflikt rundt.* Hypotese 3: *Avisenes omtale av ulv og bjørn er generelt mer negativt lokalt enn nasjonalt.* Hypotese 4: *Hendelser i rovviltforvaltningen og/eller rovviltpolitikken påvirker antall avisartikler for både ulv og bjørn.* Og Hypotese 5: *Det er en endring i andel positive avisartikler for både ulv og bjørn mellom 1970-tallet, og årene 2004 og 2014.* For å teste dette har jeg sett igjennom avisartikler fra følgende år (hele 1970-tallet, 1982, 1987, 2004 og 2014) med bruk av spesifikke lokale og nasjonale aviser for å finne ut om det har skjedd en endring i omtalen av de store rovdyrene i Norge. Fokuset mitt er på de lokale områdene som har alle de fire rovdyrartene i det gamle Hedmark som i dag er deler av det nye Innlandet.

2. Metode

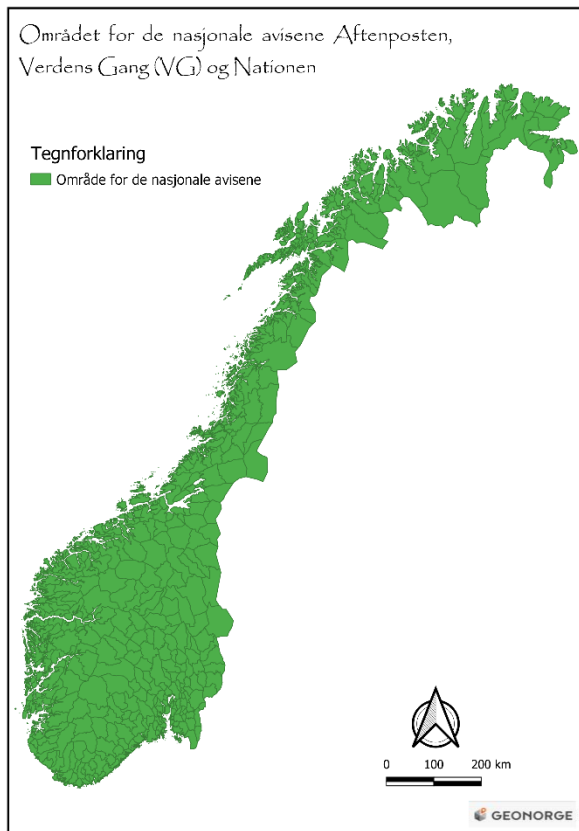
Jeg har fått tilgang til avisartikler som Høgskolen i Innlandet, Evenstad har fått fra Knut Erik Borg. Borg har samlet inn avisartikler om rovdyr og rovdyrkonflikten fra starten av 1900-tallet og frem til 2018. Han har sortert avisartiklene kronologisk gjennom årene i forskjellige permer. Blå permer inneholder avisartikler om ulv, mens de grønne permene handler de fleste artiklene om bjørn. Gaupe og jerv er det skrevet svært lite av, men det som finnes er også fordelt i permene kronologisk. De aller fleste avisartiklene er lokale, og svært få avisartikler er fra Aftenposten og VG. Ved innsamlingen har han valgt å prioritere å samle inn lokale aviser fra sitt område. Han har samlet inn aviser fra det lokale biblioteket, men også gjort bestillinger på diverse artikler hos nasjonalbiblioteket i Mo i Rana (Personlig kommunikasjon, 2019). Samlingen har blitt utført systematisk over mange år, og ble gitt i gave til høgskolen i håp om at denne kunne benyttes i en faglig fremstilling på et eller annet tidspunkt. Tilgangen på denne unike samlingen var en av årsakene til at jeg ønsket å se på denne problemstillingen.

2.1 Studieområde

Mine data er basert på innsamlede avisartikler fra flere aviser i Norge. Jeg valgte å ta for meg fem aviser: Østlendingen, Hamar Arbeiderblad (HA), Aftenposten, Verdens Gang (VG) og Nationen. Studieområde er representert gjennom disse avisene og de områder de representerer. VG, Aftenposten og Nationen er riksdekkende aviser og representerer hele landet, mens Østlendingen og HA er lokalaviser som dekker gamle Hedmark fylke (Hedmark inngikk i Innlandet fra 01.01.2020). Hedmark (dagens Innlandet) kjennetegnes gjerne som det området i Norge med høyest rovdyrtrykk og inkluderer også ulvesonen. I fortsettelsen av bacheloroppgaven bruker jeg konsekvent Hedmark og ikke Innlandet da datainnsamlingen ble gjennomført før Innlandet ble realisert, og alle avisartikler er tilknyttet perioden hvor det var Hedmark fylke og ikke Innlandet.

Jeg har valgt ut Aftenposten, VG og Nationen som representerer hele landet (Figur 1), og Østlendingen og HA som er lokalaviser og representerer deler av tidligere Hedmark som Elverum, Løten, Trysil/Engerdal, Solør og Nord- og Midt-Østerdalen (Figur 2). Jeg har valgt Østlendingen og HA av de lokale avisene fordi de begge representerer område der alle de fire store rovdyrartene eksisterer (Figur 3, 4, 5 og 6). HA og Østlendingen har et samarbeid i Hedmark og dekker mange av de samme områdene. Etter hva jeg har observert i avisene er det spesielt på 1970- og 1980-tallet at begge avisene hadde sentrert seg mye på hendelser med

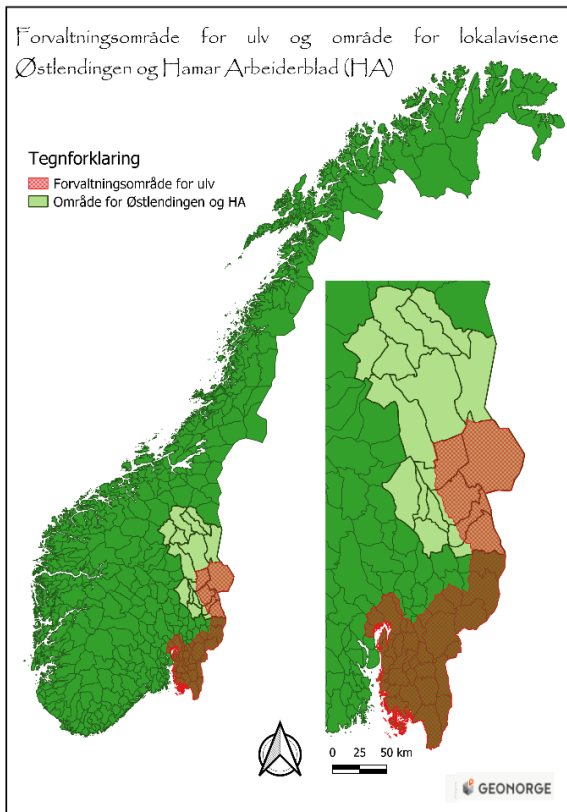
rovdyr rundt i Hedmark. I dag er det Østlendingen som skriver om de store rovdyrene i store deler av Hedmark, mens HA har endret seg ved å sette mer fokus på andre samfunnsproblemer i Hamar, Løten, Ringsaker og områdene i sørlige deler av Hedmark. Nationen er en avis som har et større fokus innenfor næringsliv og landbruk, og kalles også for distriktenes næringsavis (Nationen, u.å.). Selv om Nationen er en nasjonal avis, er Aftenposten og VG de desidert største avisene i Norge (Medienorge, 2018).

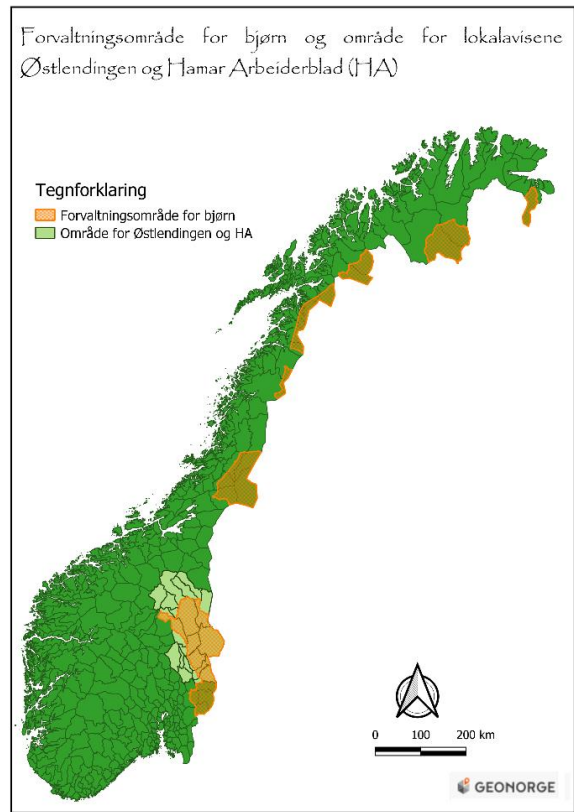
Figur 1. Aftenposten, Nationen og Verdens Gang (VG) finnes i hele landet (Georange, 2019).

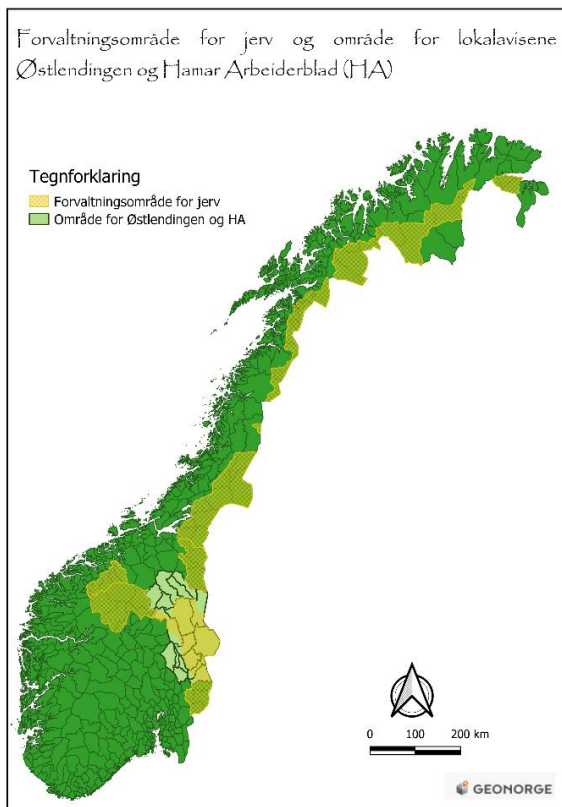
Figur 2. Østlendingen og Hamar Arbeiderblad (HA) finnes i store deler av Hedmark (Georange, 2019).

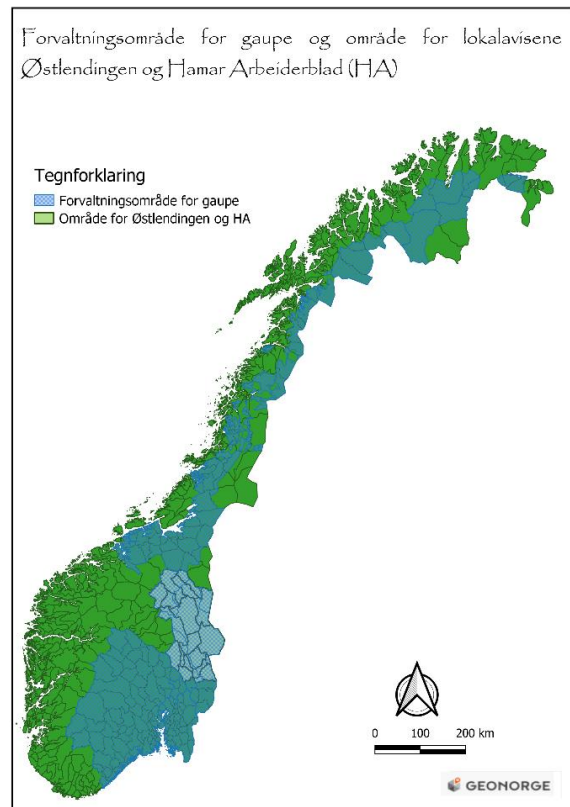
Figur 3. Forvaltningsområde for ulv i det røde område, sammenlignet med lokalavisene sitt område (lys grønt) (Geonorge, 2019).

Figur 3. Forvaltningsområde for bjørn i det oransje område, sammenlignet med lokalavisene sitt område (lys grønt) (Geonorge, 2019).

Figur 5. Forvaltningsområde for jerv i det gule område, sammenlignet med lokalavisene sitt område (lys grønt) (Geonorge, 2019).

Figur 6. Forvaltningsområde for gaupe i det blå område, sammenlignet med lokalavisene sitt område (lys grønt) (Geonorge, 2019).

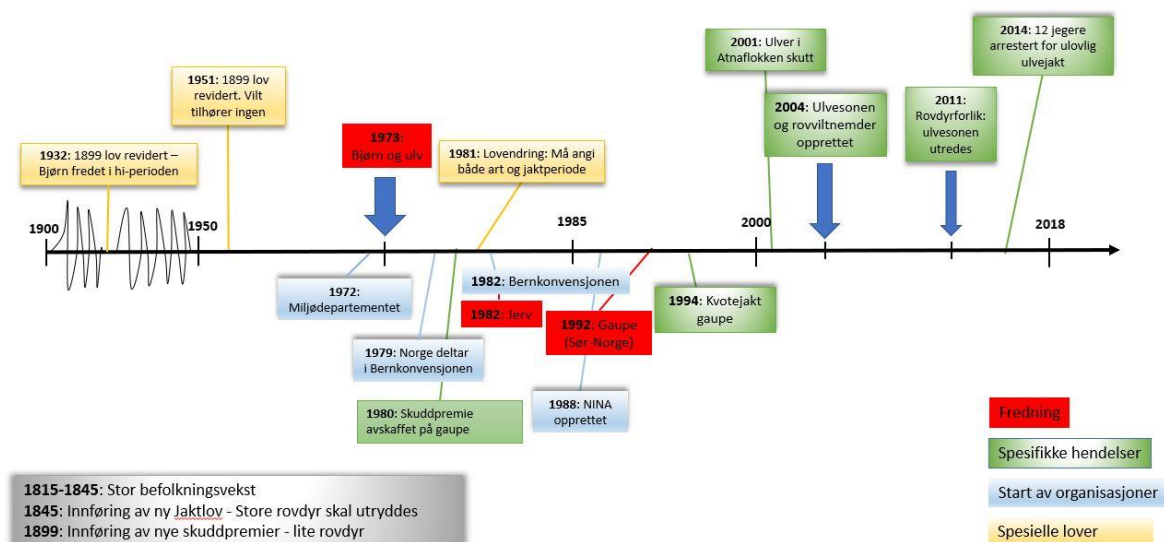

2.2 Datainnsamling

2.2.1 Avisartikler

For å begrense datamengden, har jeg valgt ut noen bestemte år der jeg samler inn informasjon fra hver avisartikkel. På denne måten kan jeg se på utviklingen av hvordan rovdynene omtales i media. Mange av årstallene jeg har valgt er tilknyttet viktige hendelser som har foregått i rovdyrpolitikken, men noen år er også tilfeldig valgt for å få en jevn fordeling av år jeg kan sammenlikne med. Fra de tidligste periodene var det svært få avisartikler skrevet om rovdyr, og jeg har derfor valgt å ta med alle årene fra 1970-tallet (årene 1970-1979). De andre årstallene er 1982, 1987, 2004 og 2014. Viktige hendelser som har foregått i rovdyrpolitikken i Norge finnes i en egen tidslinje i figur 7.

Jeg har laget en tidslinje med noen av de viktigste hendelsene gjennom historien innen rovdyrpolitikken i Norge fra 1900-2018. Det er også satt opp en rute ved siden av tidslinjen som forteller andre relevante hendelser for de store rovdynene i Norge som ikke nødvendigvis er tilknyttet rovdyrpolitiske hendelser. Dette er historiske hendelser om de store rovdynene som kan bidra til en lettere forståelse av sammenhengen med dagens hendelser rund rovdyrkonflikten og rovdyrpolitikken. Tidslinjen er et godt hjelpemiddel gjennom dette studie for å finne bakgrunnen til resultatene jeg har funnet fra avisartiklene.

Figur 7. Tidslinje over hendelser i rovdyrpolitikken og ulike forvaltningstiltak i Norge i perioden 1900-2018 (også hendelser fra 1800-tallet i egen luke).

For å supplere Borgs avisarkiv, har jeg brukt ATEKST for å finne flere nasjonale avisartikler fra Aftenposten og VG. ATEKST er et digitalt arkiv av avisartikler som er tilgjengelig for blant annet universiteter og høyskoler for slike analyser og forskning (ATEKST, 2019). Ettersom antall avisartikler arkivert i ATEKST viste seg å være svært omfattende, valgte jeg ut to år med artikler fra VG og Aftenposten; årene 1987 og 2014. I tillegg ble høgskolens tilgang til ATEKST stengt i en periode, noe som medførte til at jeg dessverre mangler noen avisartikler fra både 1987 og 2014. Dette har mest sannsynlig påvirket resultatene noe.

Når jeg har gjennomført søk på ATEKST, har jeg valgt dato for hvert år og skrevet inn «01.01.år – 31.12.år» for at funnene blir mer strukturert. Jeg valgte «rikspresse» i det andre søkefeltet for å få frem avisene Aftenposten og VG. Søkeordene jeg brukte var; «ulv», «gråbein», «slagbjørn» og «rovdyr». På denne måten kunne jeg lese hver enkelt avisartikkel på samme måte som fra permene til Borg. I tilfeller der avisartiklene kommer på forsiden av avisen er det kun innlegget i avisen som ble samlet inn. Der ett eller flere av rovdirene havner på forsiden av avisen blir derfor ikke tatt med i datainnsamling. Dette gjøres for å unngå å samle inn innholdet fra avisen to ganger. I noen tilfeller skrives det om forskjellige hendelser om rovdirene på samme dag i samme avis. Disse fordeler jeg i innsamlingen ettersom hva artiklene inneholder og hvor ulikt innhold de har. Noen av artiklene handler om samme hendelse, men fordelt i ulike overskrifter og plasseres som én artikkel, mens i andre tilfeller kan artiklene handle om forskjellige hendelser eller temaer på samme side i avisen, men de deles opp til mer enn en artikkel.

Jeg har brukt Microsoft Excel 2016 for å lage et system hvor jeg har samlet inn viktig informasjon fra hver artikkel. Jeg har samlet inn årstall, type avis, art(er), tema, undertema, omtale, overskrift, avsendere, yrke til avsender og en kommentar med hovedinnholdet for hver avisartikkel. På den måten får jeg frem god informasjon fra hver enkelt avisartikkel (Vedlegg tabell 1, 2, 3, 4 og 5).

For å finne ut av omtale, tema og undertema i artiklene har jeg fulgt spesifikke regler for hvordan jeg skal tolke innholdet for å kunne kategorisere den informasjonen jeg har vært ute etter. Jeg har satt opp spesielle betingelser og regler som jeg følger for å kunne avgjøre disse tre punktene; omtale, tema og undertema. Disse reglene er omtalt her;

- Omtale blir enten satt som positiv, negativ, nøytral eller «annet»;
  - o Positiv omtale: Avisartikler som skriver til fordel for ulv eller de tre andre artene.

- Negativ omtale: Avisartikler som skriver om ett av rovdyrene som er en ulempe for arten.
- Nøytral: en opplysning som verken gir fordel eller ulempe for rovdyrene.
- «Annet» omtale: Artikler jeg ikke kan kategorisere i noen av de ovennevnte kategoriene. Dette har vanligvis vært artikler med mye diskusjon som jeg har oppfattet som mer kompliserte.

Noen artikler som er plassert som positive, kan bli oppfattet som negative for andre. Dette gjelder også for de jeg har satt som negative, hvor andre kan tolke omtalen som positiv.

- Tema: Det finnes forskjellig tema relatert til rovdyrartene. Her har jeg delt opp i ni forskjellige grupperinger, og hvert tema har sin definisjon (Vedlegg tabell 3).
- Undertema: Under det spesifikke tema «konflikt» har jeg delt opp i en egen gruppering med «undertema» for hvilken konflikt som uttaler seg i artikkelen (Vedlegg tabell 4).

Slik kan jeg se hvilke tema/undertema som har hatt mange og få omtaler i avisene. Likevel kan noen avisartikler knyttes til flere temaer og undertemaer. For både tema og undertema har jeg valgt hovedinnholdet i artikkelen og registrert artikkelen ut fra dette. 2.2.2

2.2.2 Forskningsartikler

Jeg brukte søkemotorikken Web of Science for å se på utviklingen av antall publiserte forskningsartikler skrevet for både ulv og bjørn i perioden 1945-2019 (ISI Web of Knowledge, 2019). Først søkte jeg kun på «ursus arctos*». Her fikk jeg opp det totale antall publikasjoner internasjonalt som er publisert på Web of Science (Figur 9). Deretter gjorde jeg samme søk, men la på ett ekstra søkefelt og skrev inn «Scandinavia*» (Figur 11). Da fikk jeg inn forskningsrapporter kun om brunbjørn i Skandinavia som var blitt publisert i Web of Science. For begge søk trykket jeg meg videre inn på «Create Citation Report» og deretter inn på «Total Publications». Her fikk jeg opp ett stolpediagram på totalt publiserte forskningsrapporter per år, og kan se hvordan den forskningen har utviklet seg fra 1945-2019. Jeg har gjort samme søk for ulv ved å søke kun «canis lupus*» for å få de internasjonale publikasjonene (Figur 8) og deretter samme søk med «Scandinavia*» i et ekstra søkefelt (Figur 10).

2.3 Dataanalyser

Ved hjelp av Microsoft Excel 2016 har jeg brukt flere metoder for å komme frem til resultatene mine. Under datainnsamlingen ble rovdyrene delt inn i flere enn fire kategorier fordi artiklene kunne handle om mer enn ett rovdyr. Jeg ønsket å få en oversikt over antall artikler for hvert enkelt rovdyr. For eksempel en artikkel som handlet om både bjørn og ulv, vil telle som én

omtale for ulv og én omtale for bjørn. En artikkel som relaterer seg til alle fire rovdyrene laget jeg fire kopier av slik at artikkelen representerer én for hvert rovdyr. På den måten lagde jeg oversikt over alle avisartikler der de fire store rovdyrene ble omtalt, og hvor mange avisartikler det finnes for hver av artene. Dette resulterer til at noen avisartikler ble gjentakende. Jeg hadde totalt 712 avisartikler og innlegg i datainnsamlingen, men på grunn av kopiene har antallet steget til 964 omtaler totalt.

Videre har jeg gått nærmere inn på resultatene som skiller mellom nasjonale og lokale aviser over tid (Figur 15). For å gjøre dette har jeg brukt data fra 1987 og 2014, da dette er de eneste årene der alle de nasjonale avisartiklene ble samlet inn. Jeg har laget to stolpediagram; én om ulv og én om bjørn. Jeg lagde også en annen oversikt mellom nasjonale og lokale aviser på ulv og bjørn, med en fordeling mellom omtalene positiv, negativ, nøytral og annet for årene 1987 og 2014 (Figur 16-19). Dette er for å se om det er forskjell mellom nasjonale og lokale aviser mellom disse to årene.

For å lage tabeller med oversikt over antall avisartikler mellom nasjonale og lokale aviser har jeg brukt pivottabell i Microsoft Excel, dette for å sortere dataene mine etter ulike kategorier og få en oversikt over antallet. Jeg har laget to tabeller som viser antall avisartikler fordelt mellom rovdyrene og år, der en tabell viser antall nasjonale avisartikler og en for antall lokale avisartikler (Tabell 1 & 2). Jeg har også laget tre tabeller som viser samme fordeling mellom rovdyr og år, men som kun viser andel positiv artikler. Jeg har endret antallet til prosent for å få frem prosentandelen av de positive artiklene. De tre tabellene har jeg fordelt mellom det totale antall avisartikler, lokale- og nasjonale artikler (Figur 3, 4 & 5).

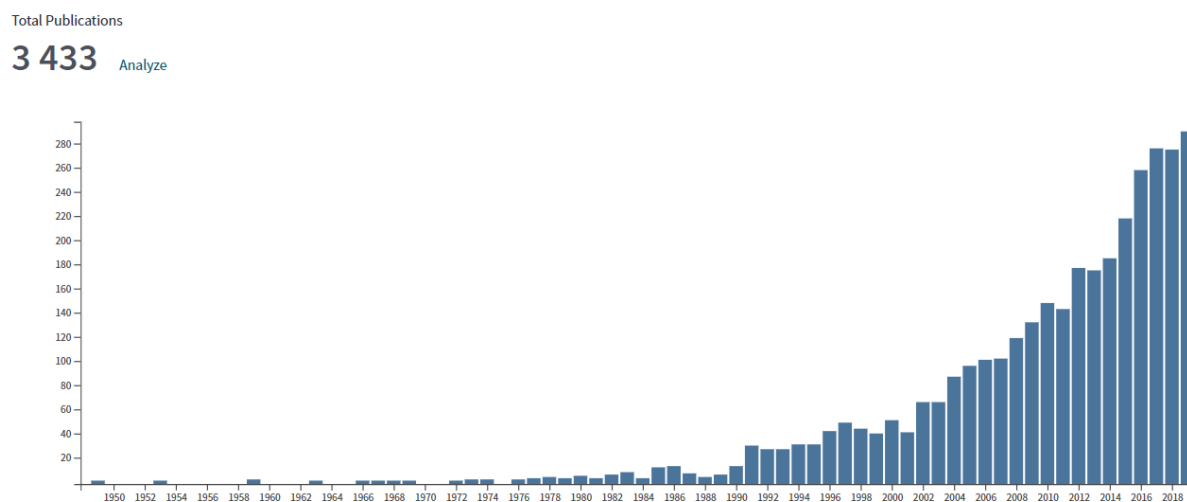
3. Resultater

Videre i denne delen av oppgaven skal jeg presentere svarene jeg har kommet frem til om avisenes fremstilling av rovdyrene, og da spesielt om ulv og bjørn. Første delen av resultatene handler om hvordan antall forskningsrapporter endres med bestandsendringene til ulv og bjørn i Norge, der jeg vil gå helt tilbake til 1845 på bestandsendringene og tilbake til 1945 på forskningsrapportene. Deretter går jeg nærmere inn på fordelingen av avisartikler mellom de fire rovdyrene og fordelingen av avisartikler mellom de ulike avisene. Jeg skal også se på omtalens utvikling gjennom tid for både ulv og bjørn for å se på endringer og utviklingen mellom de lokale avisene og de nasjonale avisene. På den måten kan jeg se om det har blitt en endring i tid og rom.

3.1 Utvikling i antall publikasjoner på ulv og bjørn i Norge innen forskning

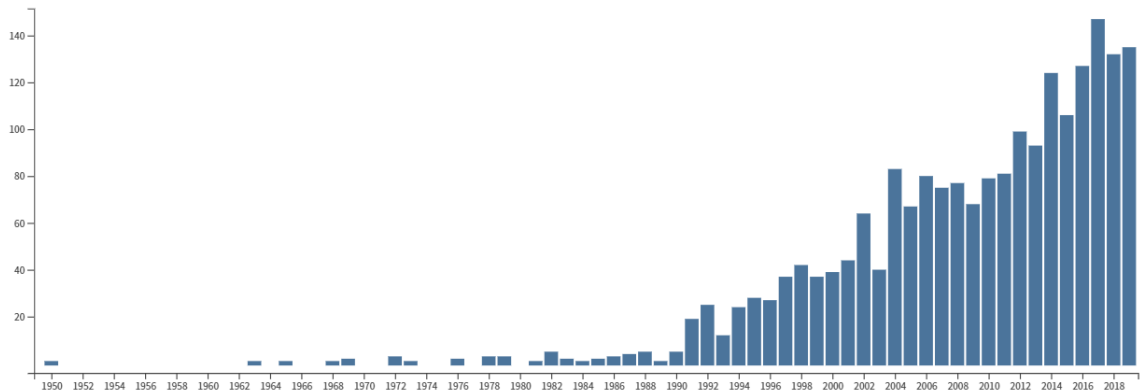
Internasjonale forskningspublikasjoner

I perioden 1945 til 2019 fant jeg totalt 3433 internasjonale forskningspublikasjoner om ulv med søkeord «canis lupus*» (Figur 8), og 2058 internasjonale forskningspublikasjoner om bjørn med søkeord «ursus arctos*» (figur 9; Web of science). Det var et større antall publikasjoner for ulv (N = 3433; Figur 8) enn for bjørn (N=2058; Figur 9).

Figur 8. Antall publikasjoner på ulv (canis lupus*) i perioden 1945 til 2019 på Web of Science.

Total Publications
2 058 Analyze

Figur 9. Antall publikasjoner på bjørn (*ursus arctos**) i perioden 1945 til 2019 på Web of Science.

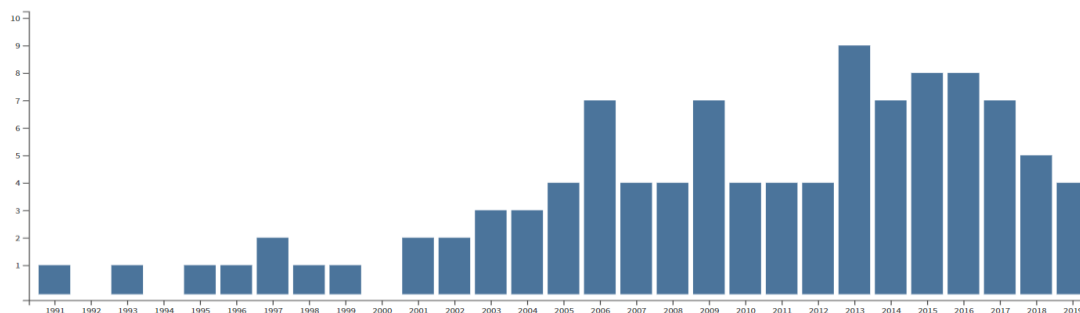
I perioden 1945 til 1990 er antall internasjonale forskningspublikasjoner relativt lavt for både ulv og bjørn (gjennomsnitt på 2,3 artikler per år for ulv og 1 artikkel per år for bjørn). Fra 1991 og frem til i dag øker antall publikasjoner jevnt for begge arter, og antall publikasjoner for ulv nådde en topp i 2019 på 290 publikasjoner, mens bjørn hadde flest publikasjoner i 2017 med 174 publikasjoner (Web of science). For ulv virker det å være en jevn økning i hele perioden, mens på bjørn er det en litt mer markant økning i 2004 som deretter er stabil frem til 2011.

Forskningspublikasjoner i Skandinavia

I perioden 1945 til 2019 fant jeg totalt 104 forskningspublikasjoner om ulv i Skandinavia med søkeordene «*canis lupus**» og «*Scandinavia**» (figur 10), og 110 publikasjoner om bjørn i Skandinavia med søkeordene «*ursus arctos**» og «*Scandinavia**» (Figur 11, Web of Science, 2019). Jeg fant et høyere antall publikasjoner for bjørn i Skandinavia (N = 110; Figur 11) enn for ulv i Skandinavia (N = 104; Figur 10).

Total Publications

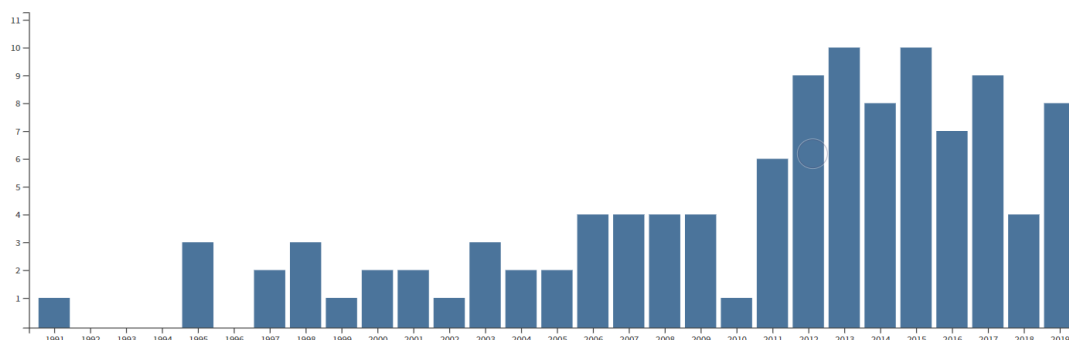
104 Analyze

Figur 10. Antall publikasjoner for ulv (søkeord; *canis lupus**) i Skandinavia (søkeord; *Scandinavia**) i perioden 1945 til 2019 på Web of Science.

Total Publications

110 Analyze

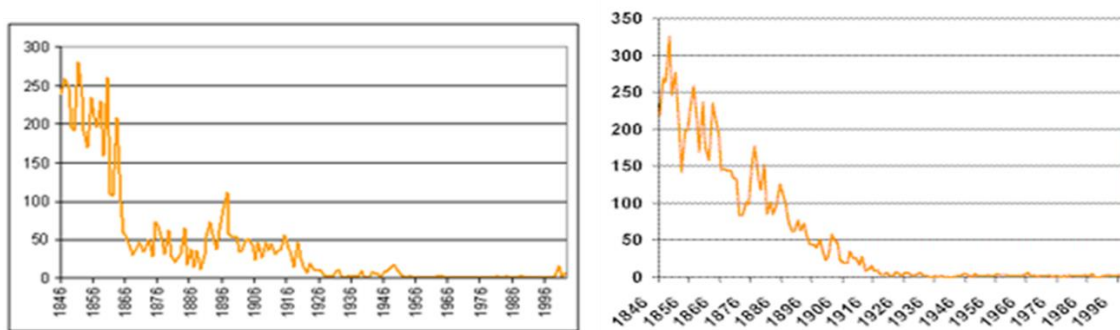
Figur 11. Antall publikasjoner for bjørn (søkeord; *ursus arctos**) i Skandinavia (søkeord; *Scandinavia**) i perioden 1945 til 2019 på Web of Science.

I perioden 1945 til 1990 er det ingen forskningspublikasjoner fra Web of Science på verken bjørn eller ulv i Skandinavia (gjennomsnitt 0 artikler per år for ulv og 0 artikler per år for bjørn). Fra 1991 og frem til 2019 blir det flere publikasjoner, med varierende antall mellom årene for både ulv og bjørn. Ulv hadde flest publikasjoner i 2013 med 9 publikasjoner, mens bjørn hadde to toppår med antall publikasjoner som var i 2013 og 2015 med 10 publikasjoner (Web of Science). Publikasjoner for ulv i Skandinavia var svært lav fra 1991-2000, men startet å stige jevnt etter det. For utenom i 2006 og 2009 et større antall publikasjoner enn ellers. Etter 2013 startet antall publikasjoner på ulv i Skandinavia å synke og i 2019 ble det redusert ned til 4 publikasjoner (Figur 10). For antall publikasjoner for bjørn var det også svært varierende, og det var ikke før i 1997 at det kom ut forskningspublikasjoner hvert år. Fra 2006-2009 var det like mange forskningspublikasjoner hvert år med 4 publikasjoner årlig, mens året 2010 skiller

seg ut med bare en publikasjon. Det ble likevel flere publikasjoner allerede året etter. Etter 2011 har antallet vært svært varierende med både økning og reduksjon (figur 11).

Historisk avgang antall ulv og bjørn

I perioden etter 1845 da den store rovdyrkrigen startet, ble døde rovdyr registrert ved at jegerne innleverte bevis på felt rovdyr som for eks. ører eller andre deler av dyret. Tallene fra disse registreringene viser en kraftig nedgang for både ulv og bjørn fra midten av 1800-tallet til begynnelsen av 1900-tallet som ble felt, påkjørt eller funnet død (Figur 12). Tallene viser også at det var et høyere antall bjørn enn ulv. Mellom 1846 og 1856 ligger antallet mellom 300 og 350 bjørner, mens for ulv ligger det høyeste antallet på under 300 individer i samme periode. Etter 1926 er antall individer både hos ulv og bjørn ekstremt lavt. I 1956 er det nesten ingen ulver som blir felt eller dør av andre årsaker, som kan være en videre betydning for at det var svært lite ulv igjen i landet. For bjørn er antallet svært lite allerede fra 1936 selv om det er litt mer svingninger for antall bjørn i senere tid enn for ulv. Det var ikke før i 1973 at ulv og bjørn ble fredet i Norge ved lov, men likevel holdt bestandene seg lave helt frem til 1996.

Figur 12: Avgang antall ulv (til venstre) og bjørn (til høyre) siden 1845 til 1996 (inkluderer individer skutt, påkjørt, funnet død etc.) (Statistisk sentralbyrå [SSB], u.å.).

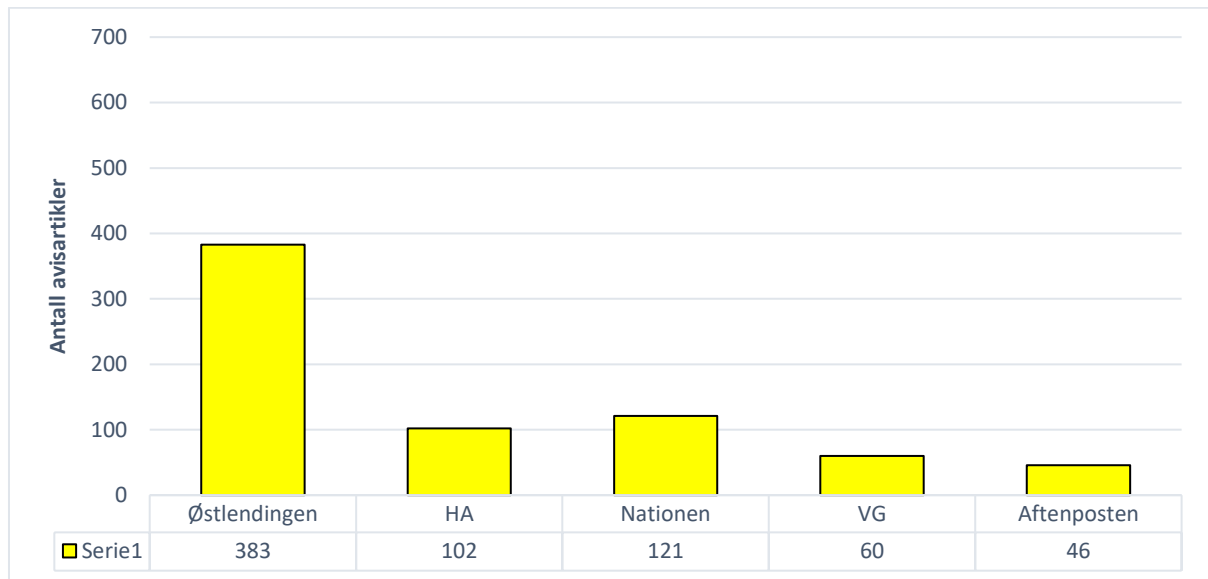
3.2 Fordelingen av avisartikler relatert til de fire store rovdyrene

Fordeling i henhold til rovdyrart

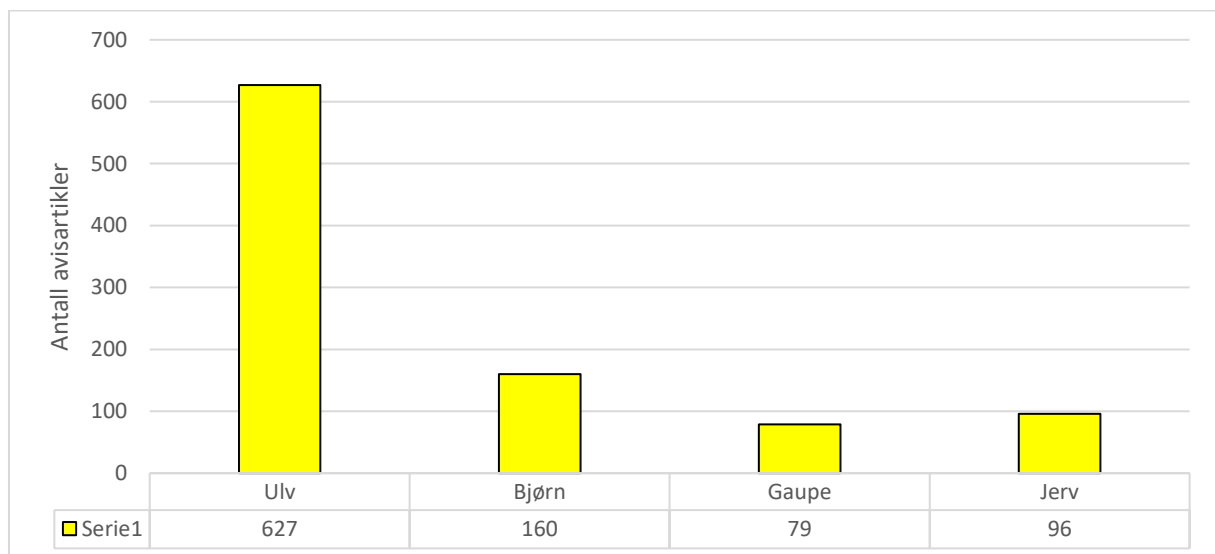
Totalt fant jeg 712 avisartikler som omhandlet en eller flere rovviltarter i 5 forskjellige aviser; Verdens gang (VG), Aftenposten, Nationen, Østlendingen og Hamar Arbeiderblad (HA) (Figur 13). Av disse er ulv omtalt i 627 av de 712 avisartiklene, bjørn i 160 artikler, jerv i 96 artikler og gaupe i 79 artikler (Figur 14). Flere av avisartiklene handler om mer enn ett rovdyr, og derfor blir det totale antall avisartikler som omhandler rovvilt lavere enn om en kun ser på én art hver for seg.

Østlendingen har flest avisartikler med 384 artikler som handler om rovdyrene, mens den andre lokalavisen HA kun har 102 avisartikler. Nationen er den riksdekkende avisen som

har flest avisartikler relatert til rovdyrene med 121 artikler, mens de to andre nasjonale avisene har færrest antall artikler med 60 avisartikler i VG og 46 i Aftenposten (Figur 13).

Figur 13. Antall avisartikler mellom de fem forskjellige avisene - to lokalaviser og tre nasjonale aviser i årene 1970-tallet, 1982, 1987, 2004 og 2014.

Figur 14. Antall avisartikler/innlegg fordelt mellom de fire store rovdyrene ulv, bjørn, gaupe og jerv i årene på 1970-tallet, 1982, 1987, 2004 og 2014.

3.3 Positiv eller negativ utvikling i avisenes omtale av ulv og bjørn

Jeg fant en forskjell i antall positive og negative avisartikler om ulv og bjørn både mellom ulike typer aviser og mellom år. Likevel dukket det også opp et lignende mønster mellom artene som vi skal se nærmere på.

Ulikheter i antall avisartikler mellom ulike typer aviser i ulike år

Jeg fant forskjellig antall avisartikler mellom nasjonale og lokale skrevet om rovdyr, men jeg fant også forskjeller i antall artikler skrevet om rovdyr relatert til år (Tabell 1 og 2). Resultatene mine viser at det generelt er et mye høyere antall avisartikler i de lokale avisene enn de nasjonale, og da spesielt for ulv ($N_{\text{lokal}} = 430$; Tabell 1, $N_{\text{nasjonal}} = 197$; Tabell 2). Det samme gjelder også for bjørn, men forskjellene er ikke like store som hos ulv ($N_{\text{lokal}} = 109$; Tabell 1, $N_{\text{nasjonal}} = 51$; Tabell 2). Jerven skrives det mest om i de lokale avisene ($N_{\text{lokal}} = 62$; Tabell 1, $N_{\text{nasjonal}} = 33$; Tabell 2). Gaupa er den arten det er skrevet minst om både lokalt og nasjonalt, men hovedandelen av artikler om gaupe er i de lokale avisene ($N = 56$; Tabell 1, $N = 23$; Tabell 2).

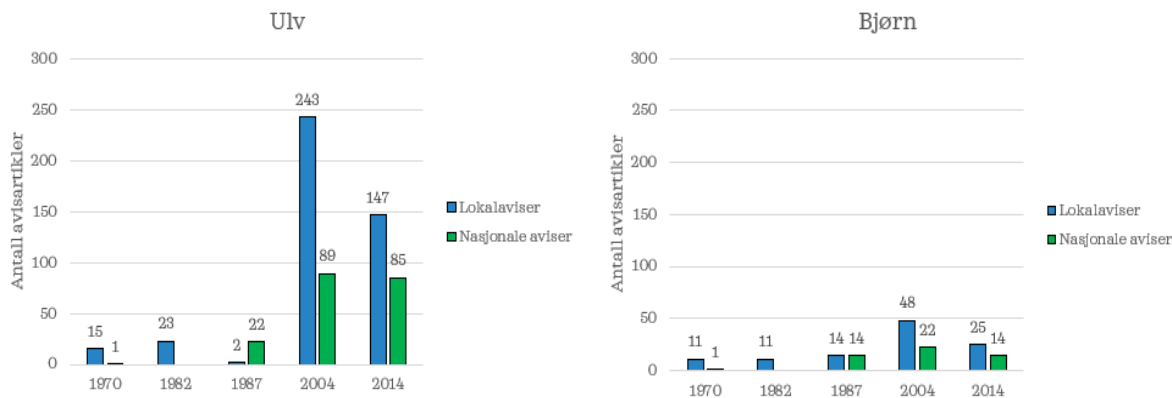
Selv om det generelt er et høyere antall lokale avisartikler om rovdyr i alle årene som er undersøkt er det ett år som skiller seg ut. I 1987 finnes det flere avisartikler om ulv i de nasjonale avisene ($N = 22$; Tabell 2), enn de lokale avisene ($N = 2$; Tabell 1). For bjørn er ikke antall avisartikler like stort i antall sammenlignet med ulv dette året, men mønsteret er delvis likt. I 1987 er antall avisartikler om bjørn helt likt mellom de lokale og nasjonale avisene ($N_{\text{lokal}} = 14$, $N_{\text{nasjonal}} = 14$; Tabell 1 og 2).

Tabell 1. Antall treff i lokale avisartikler fordelt mellom de fire rovdyrene og år.

ANTALL TREFF I LOKALE AVISERARTIKLER				
ÅR	Ulv	Bjørn	Gaupe	Jerv
1970-TALLET	15	11	0	4
1982	23	11	0	0
1987	2	14	1	1
2004	243	48	42	44
2014	147	25	13	14
TOTALT	430	109	56	62

Tabell 2. Antall treff i nasjonale avisartikler fordelt mellom de fire rovdyrene og år.

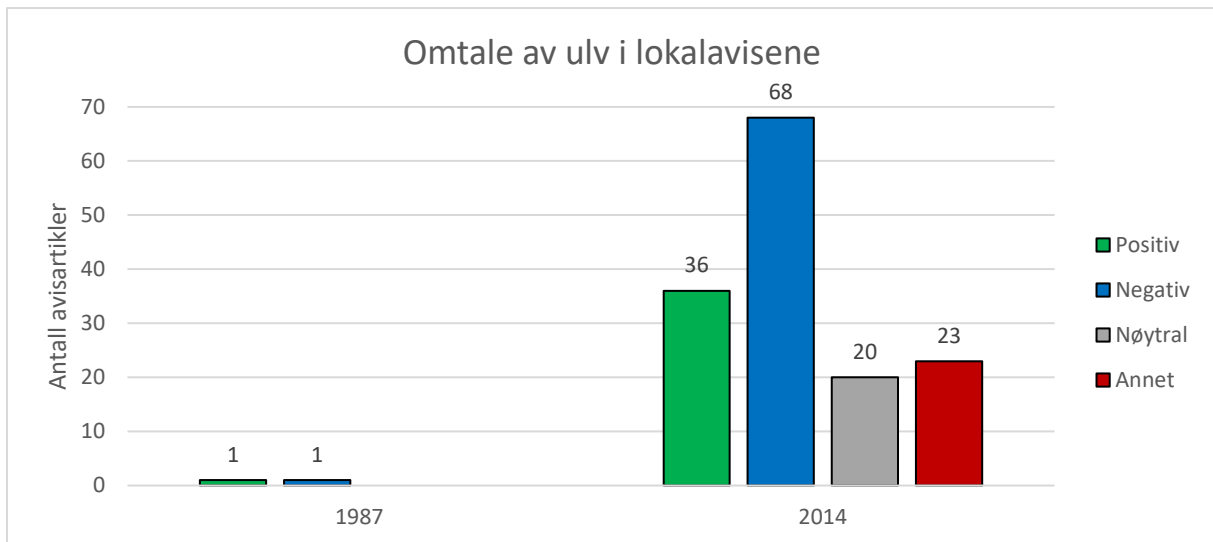
ANTALL TREFF I NASJONALE AVISARTIKLER				
ÅR	Ulv	Bjørn	Gaupe	Jerv
1970-TALLET	1	1	0	0
1982	0	0	0	0
1987	22	14	3	6
2004	89	22	11	13
2014	85	14	9	14
TOTALT	197	51	23	33

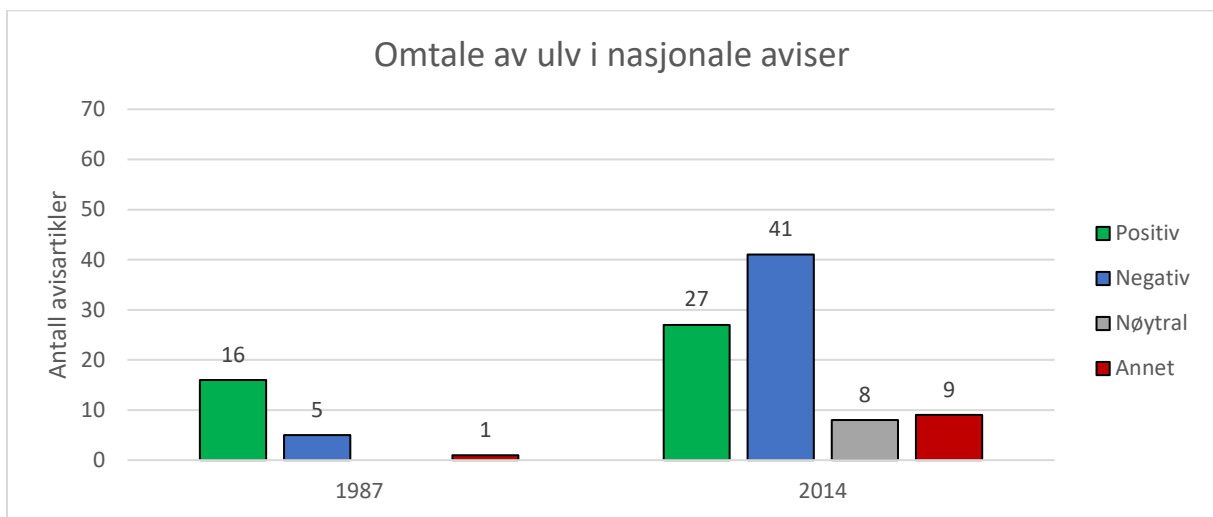
Figur 15. Antall avisartikler mellom lokale og nasjonale aviser for ulv (venstre) og bjørn (høyre) fra femårsperioden (1970 gjelder for hele 70-tallet).

Videre fant jeg flere negative enn positive artikler om ulv i de lokale avisene i året 2014 ($N_{\text{lokal}} = 68$, $N_{\text{nasjonal}} = 41$; Figur 16 og 17). I 1987 er det flere negative avisartikler i de nasjonale avisene enn i de lokale ($N_{\text{nasjonal}} = 5$; Figur 17, $N_{\text{lokal}} = 1$; Figur 16). Det er generelt flere nasjonale avisartikler totalt i 1987 enn lokale ($N_{\text{nasjonal}} = 22$; Figur 17, $N_{\text{lokal}} = 2$; Figur 16). For lokalavisene i 1987 var det totalt kun to artikler om ulv, der en er positiv og en er negativ. Lokalavisene har likevel et mye høyere antall avisartikler om ulven totalt ($N_{\text{lokal}} = 149$; Figur 16, $N_{\text{nasjonal}} = 107$; Figur 17). Om vi sammenligner 2014 med 1987 kan vi se at det er flest lokale avisartikler som er kategorisert som nøytrale og «annet» i 2014.

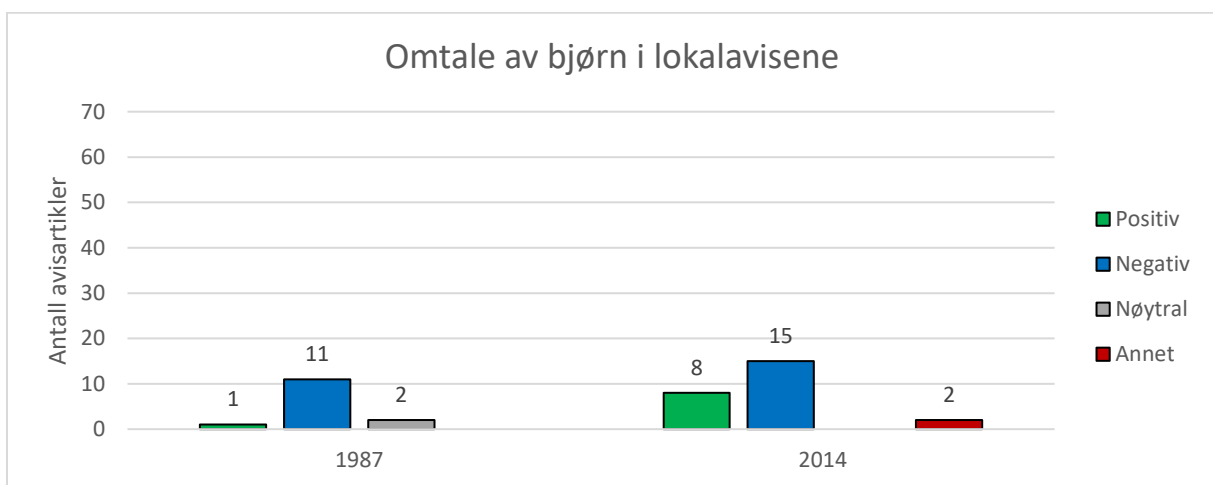
Lokalavisene i 2014 hadde et større antall negative artikler om bjørn ($N = 15$; Figur 18), mens de nasjonale avisene hadde et høyere antall positive artikler ($N = 6$; Figur 19). Antall avisartikler var høyere lokalt enn nasjonalt ($N_{\text{lokal}} = 25$; Figur 18, $N_{\text{nasjonal}} = 14$; Figur 19). Bjørnen blir oftere omtalt i lokalavisene enn i de nasjonale ($N_{\text{lokal}} = 39$; Figur 18, $N_{\text{nasjonal}} = 28$; Figur 19). I 1987 var det flest negative avisartikler lokalt ($N = 11$; Figur 18), mens det nasjonale antallet mellom positiv og negativ var helt likt ($N_{\text{negativ}} = 7$, $N_{\text{positiv}} = 7$; Figur 19). I 1987 var det flere avisartikler om bjørn enn ulv i lokalavisene, mens nasjonalt var det færre avisartikler om bjørn enn ulv ($N_{\text{nasjonal}} = 14$; Figur 19, $N_{\text{lokal}} = 14$; Figur 18).

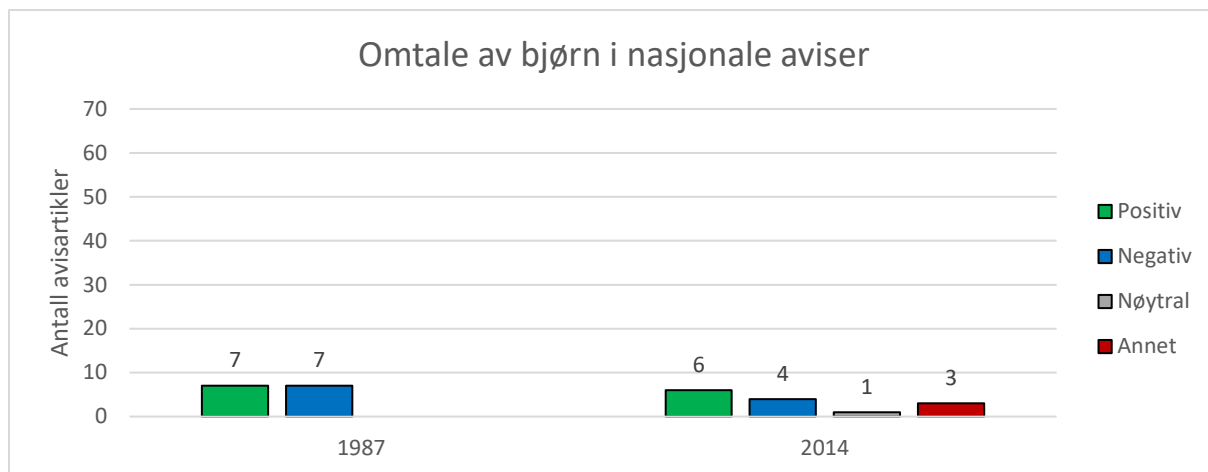
Figur 16. Fordeling av omtale i de lokale avisene for ulv i 1987 og 2014.

Figur 17. Fordeling av omtale i de nasjonale avisene for ulv i 1987 og 2014.

Figur 18. Fordeling av omtale i de lokale avisene for bjørn i 1987 og 2014.

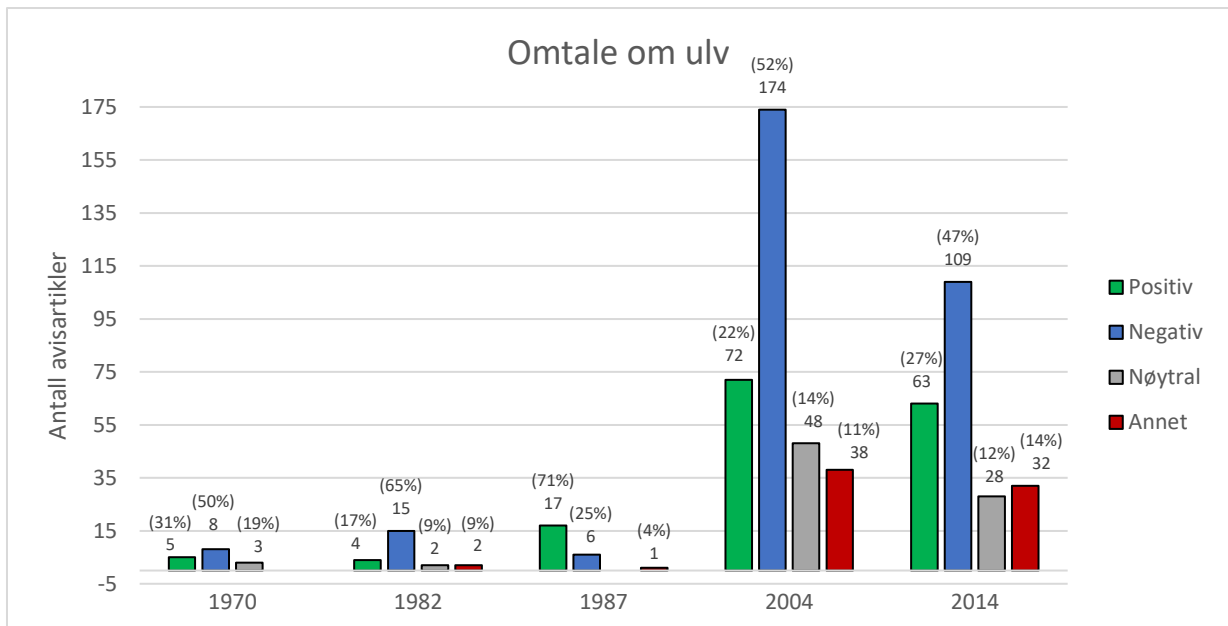

Figur 19. Fordeling av omtale i de nasjonale avisene for bjørn i 1987 og 2014.

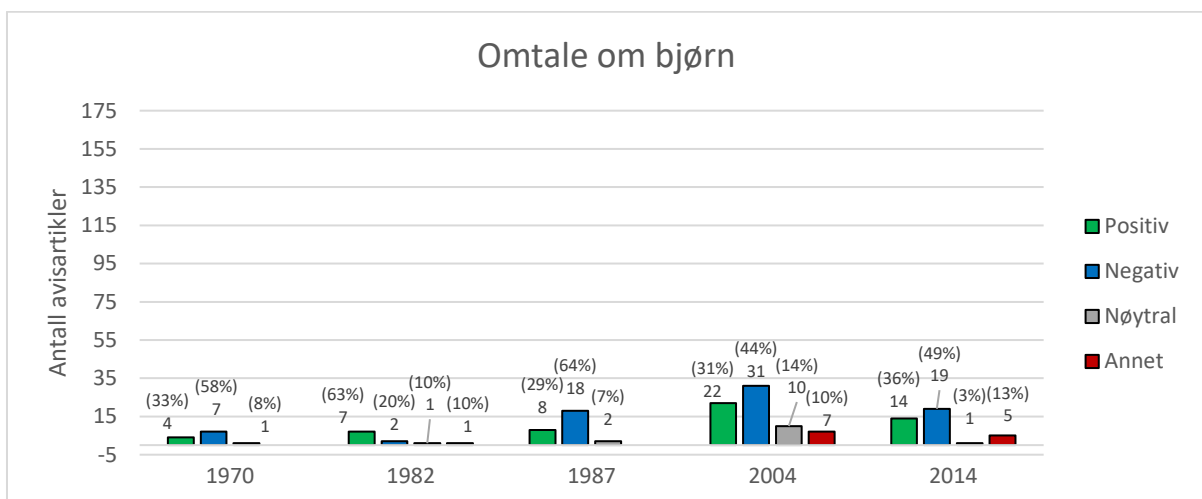
Avisartiklenes omtale av ulv og bjørn i forhold til ulike årstall

Når det gjelder omtale relatert til en tidsperiode kan vi se både likheter og forskjeller mellom ulv og bjørn. Blant annet har bjørn og ulv flest omtaler i året 2004, og deretter i året 2014 (Figur 20 og 21). Dette viser at interessen for å skrive om ulv og bjørn har økt etter 1987, selv om økningen er spesielt stor for ulv (Figur 20). Det er et høyere antall avisartikler i 2004 og 2014 som er kategorisert som «nøytral» eller «annet». Begge årene viser at ulven har flest artikler med negativ omtale med henholdsvis 52 % og 47 % av alle omtalene ($N_{2004} = 174$ og $N_{2014} = 109$; Figur 20). Et lignende mønster forekommer også for bjørn i disse to årene hvor 44 % av artiklene i 2004 var negative, mens 49 % av artiklene i 2014 var negative ($N_{2004} = 31$ og $N_{2014} = 19$; Figur 21).

Ulv har et flertall av antall negative avisartikler i alle årene med unntak av 1987. I 1987 er det flere positive artikler om ulven med en andel på 71 % ($N_{1987} = 17$; Figur 20). Bjørn har også et flertall av negative avisartikler for de ulike årene, men med unntak av 1982. Her ser vi at det er flere positive artikler om bjørnen med en andel på 63 % ($N_{1982} = 7$; Figur 21).

Figur 20. Fordelingen av antall avisartikler om ulv med positiv, - negativ og- nøytral omtale. Også egen kategori over antall avisartikler som ikke kunne kategoriseres (1970 gjelder for hele 70-tallet).

Figur 21. Fordelingen av antall avisartikler om bjørn med positiv, - negativ og- nøytral omtale. Også egen kategori over antall avisartikler som ikke kunne kategoriseres (1970 gjelder for hele 70-tallet).

Tabellene 3, 4 og 5 viser andel positive artikler (%) for alle de fire store rovdyrartene fordelt på år. Resultatene mine er mangfoldige, men det er noen av artene som skiller seg ut. For totalt antall positive artikler på ulv er prosentandelen i 1987 spesielt høy med 71 %. I 1982 er det derimot svært lavt med kun 17,4 % andel positive artikler. For bjørn er det kun 1982 som skiller seg ut med en positiv prosentandel på 64 % (Tabell 3).

Når vi sammenlikner antall positive artikler mellom nasjonale og lokale aviser kan vi også se at den positive omtalen for ulv var svært lav lokal i 1982 med 17,4%, men hadde en større prosentandel med positiv omtale lokalt i 1987 på 50% av artiklene. For bjørnen var dette mønsteret omvendt med en høy prosentandel av positiv omtale i 1982 på 63,6%, men var svært

lav i 1987 med kun 7,1% (Tabell 4). For de nasjonale avisene hadde ulven en høy prosentandel med positive avisartikler i 1987 med 73 %. Det er den høyeste prosentandelen for år med omtaler som jeg har analysert. På 1970-tallet og i 1982 ligger prosentandelen positiv omtale på 0 både for ulv og bjørn. I 1987 og 2004 har bjørnen en mye høyere prosentandel på den positive omtalen med 50 %.

Tabell 3. Totalt antall positive avisartikler fordelt mellom de fire rovdyrene og år i prosent.

TOTALT AVISARTIKLER	ANDEL POSITIVE ARTIKLER (%)			
	ÅR	Ulv	Bjørn	Gaupe
1970-TALLET	31,2	33,3	0	50
1982	17,4	64	0	0
1987	71	28,6	25	43
2004	22	31,4	24,5	24,6
2014	27,1	36	45,4	36

Tabell 4. Antall positive lokale avisartikler fordelt mellom de fire rovdyrene og år i prosent.

LOKALAVISER	ANDEL POSITIVE ARTIKLER (%)			
	ÅR	Ulv	Bjørn	Gaupe
1970-TALLET	33,3	36,4	0	50
1982	17,4	63,6	0	0
1987	50	7,1	0	0
2004	21	23	21,4	20,5
2014	24,5	32	46,2	43

Tabell 5. Antall positive nasjonale avisartikler fordelt mellom de fire rovdyrene og år i prosent.

NASJONALE AVISER	ANDEL POSITIVE ARTIKLER (%)			
	ÅR	Ulv	Bjørn	Gaupe
1970-TALLET	0	0	0	0
1982	0	0	0	0
1987	73	50	33,3	50
2004	23,6	50	36,4	38,5
2014	32	43	44,4	28,6

Avisartikler kategorisert som «annet»

Av alle avisartiklene som ble nøye sett igjennom og tolket, var det noen av de som var mer krevende å tolke enn andre. De fleste ble tolket som positiv, negativ eller nøytral, men noen av dem kunne ikke plasseres i disse kategoriene. Noen avisartikler var svært diskuterende mellom to eller flere motparter eller en faktaopplysning som kunne bli for krevende å finne negativ/positiv omtale på. Disse avisartiklene fikk en egen kategori som «annet», der totalt 75

av 712 avisartikler ble plassert i kategorien «annet». Et stort antall av dem kom fra lokalavisene, hvor 10 av avisartiklene handlet om alle de fire store rovdyrene, mens 61 av artiklene handlet kun om ulv og kun en avisartikkel handlet om bjørn. Fra Østlendingen var det så mye som 41 avisartikler som ble plassert i kategorien «annet». Jeg valgte å ikke inkludere disse i mine resultater eller diskusjonen da de ikke bidrar til å belyse mine problemstillinger.

4. Diskusjon

Mine resultater viser at i både forskning og media har rovdyrene fått økende oppmerksomhet ettersom det har skjedd en økning i rovdyrbestandene. Det var først på 1990-tallet at den internasjonale forskningen på ulv og bjørn skjøt fart, også i Skandinavia ser vi en økning i forskningsartikler fra 1990-2000-tallet og frem til i dag. For Skandinavia sammenfaller dette med perioden når bjørn- og ulvebestanden begynte å øke igjen i Norge i 1990-1991 (Rovdata, u.å. a & c). I denne perioden ble forskning som fagfelt også holdt adskilt fra forvaltningen, og vi fikk blant annet opprettet Norsk institutt for naturforskning (NINA) i 1988. Antall forskningsrapporter fra Web of Science på ulv og bjørn er noe ulikt Internasjonalt sammenliknet med Skandinavia. I Skandinavia er det ingen forskningsartikler på ulv og bjørn fra 1945-1990, mens internasjonalt er det et lite antall med forskningsartikler mellom 1945-1990. Dette kan tyde på at forskningen på rovdyrartene ulv og bjørn trolig startet tidligere i andre land enn i Skandinavia.

I Norge (Skandinavia) var det som sagt ingen forskningsartikler fra Web of Science mellom 1945-1990. På denne tiden var bestandene av bjørn og ulv blitt svært redusert, og det var snakk om at de var nærmest utryddet (Statistisk Sentralbyrå, u.å.). Etter den nye jaktloven og ordningen på skuddpremier i 1845 benyttet folket muligheten til å prøve å utrydde blant annet ulv, bjørn, gaupe og jerv fra Norge. De ble sett som skadedyr som brukte unødvendig plass, og folk fikk penger for de rovdyrene som ble skutt. Nedgangen på både ulv og bjørn var stor fra 1800-tallet til starten av 1900-tallet. Etter hvert blir det færre døde ulver og bjørner, som kan bety at det begynte å bli reduserte bestander. Disse tallene på avgåtte dyr brukes gjerne som en indikasjon på hvor stor rovdyrbestandene var før i tiden. Med så små bestander kan man anta at det heller ikke var særlig aktivitet innen forskning eller annet engasjement rundt rovdyrene i denne perioden.

Gjennom tidene ser vi også forskjeller i hvor stor oppmerksomhet de forskjellige rovdyrartene har fått i media. De to rovdyrartene som har fått mest oppmerksomhet i avisene er helt klart ulv og bjørn. Gaupe blir det skrevet minst om, og en av grunnene til dette kan være at kattedyret er svært menneskesky og får derfor trolig ikke like mye oppmerksomhet som de andre. En annen forklaring kan være at ulv og bjørn er svært store i størrelse og virker skumlere. I tillegg har bjørn og ulv blitt mer omtalt i fortellinger og myter. Ulv og bjørn har også blitt fryktet i større grad på grunn av angrep og skade på husdyr (Andersen et al., 2003, s. 195). I

noen tilfeller har mennesker blitt skadet eller i verstefall omkommet i møte med bjørn, selv om dette er ytterst sjeldent i Norge i dag enn i andre land (Dietrichs, 2016, s. 1236). Gjennom flere hundre år har det blitt skrevet om ulveangrep på mennesker (gjelder ikke dyreparker), men kan ikke bevises og derfor usikkert om dette har hendt (Andersen et al., 2002, s. 55).

Konflikten mellom mennesker og ulv er sammensatt, og deler av denne konflikten er knyttet opp mot tap av bufe og husdyr. En ulv kan ta flere hundre sauer i et område på kort tid, i tillegg blir mange sauer også skadet. De fleste av sauene blir heller ikke spist på, og dette er noe som provoserer og frustrerer bøndene. Det hender også at ulver dreper jakthunder i møte med hundene i terrenget selv om jegeren ikke er langt unna. Det er disse punktene som først og fremst blir omtalt spesielt i ulvepolitikken når det skrives om ulv (Helland, Krange & Skogen, 2017, s. 26). Det blir stort sett skrevet negativt om ulven, men det blir også skrevet om hendelser rundt ulv omtalt fra et positivt perspektiv.

Jeg fant ut at oppmerksomheten rundt rovdyr følger den samme trenden i media og i antall avisartikler som i forskningen. Mine resultater viser at det var svært få avisartikler som omhandlet rovdyr, inkludert ulv og bjørn, i periodene 1970-tallet, 1982 og i 1987. Ettersom både ulv og bjørn ble totalfredet i 1973, hadde jeg forventet at det ville være en del avisartikler rundt fredningen i disse årene. Til tross for dette startet ikke bestanden å vokse før på 1990-tallet, og det er først i denne perioden at antall avisartikler øker.

2004 er året som skiller seg ut i mitt datamateriale fordi det er året med størst oppmerksomhet i media – både lokalt og nasjonalt. Dette er også et spesielt år innen rovdyrforvaltningen fordi det var året Rovviltmelding nr. 15 kom ut. Selv om Norge også hadde utarbeidet Rovviltmeldinger i 1991-92 (St.meld. nr. 27; 1992), og i 1996-97 (St.meld. nr. 35; 1997) kan vi anta at den nye Rovviltmeldingen i 2003-04 (St.meld. nr. 15; 2004) fikk ekstra stor oppmerksomhet fordi ulven hadde gjort «et byks» i antall individer her i landet. For ved tusenårsskiftet hadde den Skandinaviske ulvestammen økt med 70-80 dyr (Rovdata, u.å. c).

I 1997 fikk Norge den første etableringen av en familiegruppe med ulv ved at det såkalte «Koppangsparet» ynglet og fikk valper innenfor Koppangsreviret i Østerdalen (Aalbu et al., 2008, s. 11 & 19). Det har vært antatt yngling av ulv nærmere riksgrensen i 1983 (Brainerd, Liberg, Pedersen, Sand & Wabakken, 2003, s. 15), men til tross for dette ble Koppangsflokken beskrevet som den første ynglingen i Norge i nyere tid. Familiegruppen hadde etablert seg på Koppangskjølen (Aalbu, 2008, s. 11), som er et populært turområde mellom kommunesenteret i Stor-Elvdal- og Rendalen kommune. Dette medførte at folk opplevde ulvene på nært hold, da

det ofte ble sett spor i skiløypene og elg angrepet helt ned i hagene hos folk. Dette resulterte i frykt og usikkerhet blant lokalbefolkningen rundt hvilke konsekvenser denne etableringen kunne få. Jeg vil derfor anta ved å inkludere årene 1999, 2000 og 2001 i mitt datamateriale kan det tenkes at også disse årene ville ha vist en kraftig økning i antall avisartikler om ulv, spesielt lokalt, men kanskje også nasjonalt.

Ulveetableringen på Koppang representerte en helt ny æra i norsk rovdyrhistorie, og jeg tror dette også har gitt Rovviltmeldingen i 2003-04 ekstra stor oppmerksomhet da mye av det gikk ut på hvor mange ulv skulle Norge tillate å ha, og hvor skulle ulvene få etablere seg (St. meld.15; 2004). Dette ble en stor endring i den generelle rovdyrforvaltning for ulv, bjørn, gaupe, jerv og kongeørn. I Stortingsmeldingen nr. 15 (2003-2004) ble det oppdrettet bestandsmål for hver av artene og forvaltningsområder for hver rovdyrart (Stortingsmelding nr. 15, 2004, s. 36; Miljødirektoratet, 2012). I tillegg ble det satt grenser mellom åtte forvaltningsregioner for rovvilt. Forvaltningsregionene følger fylkesgrensene og hver region styres av en rovviltnemnd, som har ansvar for rovviltbestandene og at de opprettholdes på det nivået Stortinget har bestemt (Miljødirektoratet, 2013). Forslag på bestandsmålet ble 65 årlige ungekull av gaupe, 42 årlige ungekull av jerv, 20 årlige ungekull av bjørn, noen årlige ungekull av ulv innenfor dens forvaltningssone (Stortingsmelding nr. 15, 2004, s. 116). Men før de kom frem til dette var det store diskusjoner mellom politikerne, og spesielt om antall ungekull av ulv i tillegg til størrelse og plassering av ulvesonen (Barstad, 2004, s. 5; Hagen, 2004, 18). Selv om politikerne skulle legge frem en ny forvaltning for alle de store rovviltartene i Norge, var det ulven det ble skrevet mest om. Årsaken til dette kan være folkets holdninger til disse artene ved at det er mer kontroversielle holdninger til ulven enn bjørnen, og at det tidsmessig sammenfalt med etableringen av ulvene på Koppang. Flere mennesker godtar bjørnen og har mer positive holdninger til den enn ulv (Helland, Krangle & Skogen, 2017, s. 26). En annen innspillende faktor kan være at media har valgt ulven som hovedtema for å lage store overskrifter, da ulven trolig skaper mer spenning og dramatikk i avisene. Dette kan være viktige faktorer som kan diskuteres videre, men det har jeg ikke funnet noe konkrete svar på. Likevel kan vi tydelig se at den nye forvaltningsordningen i 2004 var det store temaet i media omkring rovdirene.

To andre årstall som skilte seg markant ut var 1982 og 1987. I 1982 var det flest positive avisartikler om bjørn og flest negative avisartikler om ulv. Det ble skrevet lite om bjørn dette året, trolig fordi det var liten konflikt. For ulven derimot var det desidert flere nyhetssaker og mange negative artikler. Ulven gjorde skade på sau dette året i Trysil, og det ble fremstilt som et stort problem for sauebøndene. Med et lokalt problem ble disse hendelsene kun omtalt i

lokalavisene. I 1987 derimot ble det skrevet mer om bjørn enn ulv, og i dette tilfellet er omtalen mellom ulv og bjørn vridd om. Bjørnen har flest negative omtaler mens ulven har flest positive omtaler. Bakgrunnen for dette er trolig liten konflikt med ulv dette året, og fokuset har trolig handlet mer om gode tema rundt ulven. Det var hovedsakelig de nasjonale avisene som skrev om denne positive vinklingen. For bjørnen derimot var det flere hendelser med «slagbjørner» som hadde tatt sauer og skulle felles som ble de store oppslagene. Det ble skrevet om flere slagbjørner blant annet i Stor-Elvdal og Trysil, som til slutt endte med at flere slagbjørner ble felt dette året (Myrheim, 1987, s. 12; Finstad, 1987, s. ukjent).

Det er tydelig at hendelser i rovviltpolitikken og/eller rovviltforvaltningen er med og påvirker antall avisartikler og omtaler for ulv og bjørn. Dette gjelder spesielt hendelser som handler om rovviltbestandene og rovviltforvaltningen, da disse ofte er sammensatte. Store nyhetssaker rundt ulv eller bjørn kommer tydelig frem i avisene, men noen hendelser blir skrevet om i en mye høyere grad enn andre, slik som Stortingsmeldingen i 2004. Det var en stor endring i forvaltningsordningen for rovdyrene som var både nytt og interessant for flere.

Det er tydelig at mange av sakene rundt rovdyr blir vinklet mer negativt. Antall avisartikler blir trolig høyere når det foregår noe stort om forvaltningen eller politiske endringer, som blir lettere prioritert i noen aviser. Jeg vil også anta at det var mer vanlig å skrive om tap av husdyr som sau og storfe i begynnelsen av de økende rovdyrbestandene, selv om slike saker også blir omtalt i nåtidens mediebilde. Likevel er det ingen saker som skaper like store reaksjoner som rovviltmeldingen i 2004 gjorde. Rovdyrene vekker følelser hos mange, trolig fordi meningene om dem er veldig forskjellig. Landbruk er viktig for befolkningen, men også bevaring av truede dyrearter, og dette er eksempler på temaer som er med og vekker følelser hos folket. På 1970-tallet da det ble totalfredning av ulv og bjørn, var det likevel svært få avisartikler i løpet av hele tiåret. Dette indikerer at rovdyrene har blitt viktigere i dagens samfunn enn før, og da spesielt forskning og forvaltning. Likevel er rovdyrene blitt et tema i avisene som skaper dramatikk og har et sensasjonspreg som gjør rovdyrsakene interessante å lese (Hundeide, 1998). Dette kan være en forklaring på hvorfor antall artikler i media øker med økende antall rovdyr og kanskje også med antall rovdyrskader.

I nyere tider har det blitt lettere for folk å ytre sine meninger gjennom avisene, der både journalister og andre hverdagslige mennesker kan sende inn sine tekster. Politikere spesielt får også komme med sine ord om rovdyrene angående forvaltningen og forskning. Politikerne kan også være med å påvirke omtalen i media for hva de ønsker å ytre seg om. Uansett hvor forskjellige meninger folket har kan det ytres i avisene. Dette kan være med å skape negativitet

om rovdyrene eller gjøre det mer kontroversielt. Folket kan møtes gjennom media og diskutere om sine meninger som også kan være med å skape uro i rovdyrkonflikten.

Fremstillingen av rovdyrene som ulv og bjørn kan også skilles mellom lokale- og nasjonale aviser. I tillegg er det flere negative avisartikler lokalt enn nasjonalt, men dette kan ha en sammenheng med at de lokale avisene skriver mer om rovdyrartene. Dette gjelder spesielt i nyere tid som i 2004. Hvorfor de lokale avisene skriver mer om rovdyr som ulv og bjørn har trolig en sammenheng med det geografiske område og lesernes interesse. De lokale avisene har et mindre område til å finne saker å skrive om, og derfor blir det ikke like mange saker som for de nasjonale avisene som i tillegg skriver om internasjonale hendelser. Temaet rovdyr blir trolig mer begrenset i nasjonale aviser enn lokalavisene som befinner seg i områder der alle fire rovdyrartene eksisterer. Alle aviser skriver saker som skal skape interesse for sin leserkrets, og rovdyrene er sannsynligvis ikke like interessant nasjonalt som lokalt. I de tilfellene de nasjonale avisene skriver om rovdyr velger de som oftest å skrive i en vinkling som fokuserer på bevaring, kunnskap og rovdyrpolitikk (Carter, Killion, Lindquist & Melvin, 2018, s. 645). Utrolig mange mennesker får et bekjentskap til rovdyrene kun gjennom media, og spesielt gjennom de nasjonale avisene for de som bor mer urbant. De lokale avisene som har en eller flere av de fire store rovdyrene eksisterende i område, er det et svært relevant tema. Store deler av den lokale befolkningen har stor interesse for å følge opp rovdysaker både innen forskning, forvaltning, observasjoner og andre hendelser. Mange av de lokale får trolig mer nærgående og intense møter med noen av rovdyrartene som bjørn og ulv. Det gjelder spesielt for den lokale avisen Østlendingen som har skrevet desidert flest saker om rovdyrene. I tillegg er kulturen i rurale områder annerledes fra det urbane. Mange av de som bor i distriktene har stor interesse i jakt, fiske og fangst, mens i de urbane områdene er det kanskje en større interesse for økologi og bevaring på et litt mer overordnet nivå. Sett i helhet vil jeg antyde til at dette henger sammen med interesse, kultur, historie og tradisjoner.

Derfor handler det ikke bare om forskjellig mengde avisartikler, men også forskjellen på avisenes fremstilling av rovdysaker hos de lokale og nasjonale avisene. Hver avis har sin vinkling rettet mot sin publikumsarena (Hundeide, 1998, s. 52), der de nasjonale og lokale avisene har forskjellig vinkling av rovdyrene (Carter, Killion, Lindquist & Melvin, 2018, s. 652). I de lokale avisene kan saker bli skrevet i en mer personlig vinkling som vekker følelser hos leserne, med et fokus på enkeltmennesker i sakene framfor kunnskap om rovdyrene (Hundeide, 1998, s. 50-51). Samtidig kan de nasjonale avisene være mer generelle i saken og heller vri den i en vinkel som setter søkelys på rovdyret (Carter, Killion, Lindquist & Melvin,

2018, s. 652). Et eksempel på noe av dette er fra en rapport fra 1998 som videre henviser til en sak fra 1992, kalt «Nuppi-episoden» (Hundeide, 1998, s. 47). En hendelse om en radiomerket bjørn fra Sverige som det ble tillatt å felle. Saken fikk svært mye oppmerksomhet på grunn av jaktmetoden som ble brukt, og det ble uttrykt svært forskjellig mellom det lokale og den riksdekkende pressen. Situasjonen ble svært kontroversiell fordi bjørnen var radiomerket og var del av et norsk-svensk forskningsprosjekt. For utenom det var saken ganske lik andre hendelser der bjørn som har tatt sau blir tatt ut på skadefelling (Hundeide, 1998, s. 47). Bjørnen kalt «Nuppi» tok livet av rundt 50 sauer i områdene Alvdal og Follidal på rundt en måned. Bjørnejegerne bestemte seg for å utnytte seg av peileren på bjørnen noe som førte til en stor sak i media, der flere protesterte mot denne «jaktmetoden». I tillegg ble bjørnen skadeskutt ved første jakt dag, noe som skapte enda flere reaksjoner (Hundeide, 1998, s. 48). Saken utviklet seg videre deretter, men ganske forskjellig mellom de nasjonale og lokale avisene (Hundeide, 1998, s. 47).

De lokale avisene som Østlendingen og HA skrev mer generelt om folkene involvert i «Nuppi-saken» som sauebønder eller bjørnejegerne. Det var lite fokus på selve bjørnen som individ (Hundeide, 1998, s. 51). Dette kan ha vært med på å gjøre vinklingen mer personlig og skapt mer følelsesmessige reaksjoner rundt i det lokale området. Mens de nasjonale avisene som Aftenposten skrev mer generelt og nøytralt om Nuppi-saken satt i sammenheng med rovdyrvern og problematikk rundt husdyrhold og rovdyr (Hundeide, 1998, s. 50). I noen tilfeller kunne de også skrive i en helt annen vinkel ved at bjørnen blir hovedrollen noe som skapte følelser hos lesere for Nuppi. Dette er en fremstilling både Aftenposten og VG tok i bruk. Det gjorde det lettere å danne en sterk relasjon til bjørnen, mens de lokale avisene knytter en sterkere relasjon til bjørnejegerne (Hundeide, 1998, s. 52). Likevel er det forskjeller mellom de nasjonale avisene på hvordan de fremstiller saken, der for eksempel VG skrev om Nuppi med en sterkere personifisering enn Aftenposten. I VG ble Nuppi hovedrollen og en helt (Hundeide, 1998, s. 50). Mer generelt er bjørn mer eksotisk og spennende nasjonalt og urbant, mens for de lokale er selve jakten på bjørnen som er spennende (Hundeide, 1998, s. 57).

Et annet eksempel fra samme rapport er en annen hendelse fra 1992, om en mann i 20-årene som skjøt 3 gauper på en kort dagstur. Avisene omtalte episoden ulikt i hvilke reaksjoner det ble i Trysil og i Oslo. Jegeren poserte stolt med sine tre felte gauper som havnet på forsiden av flere store aviser fra hovedstaden. Befolkningen reagerte med avsky og sinne over hendelsen, og kunne ikke forstå at det var fortsatt lovlig å jakte gaupe. I gamle Hedmark derimot var reaksjonene svært annerledes. I flere lokale aviser fikk jegeren en god omtale og ble nesten sett

som en helt for sin store prestasjon. Likevel var det sterke reaksjoner fra naturvernere som videre resulterte til at gaupa ble totalfredet i Norge samme året. Dette førte til at reaksjonene fra de lokale bygdene ble store, for de mente det gjort en hastig populistisk avgjørelse på grunn av medias oppslag av den unge jegerens gaupejakt. Etter hvert ble det gjort en bestandsmåling av gaupebestanden som resulterte til at begrenset jakt på gaupe ble satt i gang, men ikke før i 1994 (Hundeide, 1998, s. 63; Andersen et al., 2003, s. 6). Hele denne hendelsen ble fremstilt svært ulikt mellom Trysil og Oslo, der hendelsen ble sett som en heltedåd på bygda mens i Oslo ble det sett som en forbrytelse (Hundeide, 1998, s. 63).

Disse eksemplene viser noen forskjeller mellom de lokale og nasjonale aviser i fremstillingen av rovdyrene, og kan gi en liten forklaring på de resultatene jeg har fått. Likevel er det tilfeller der avisene fremstiller rovdyrene annerledes fra det jeg har nevnt. Det at sakene fremstilles forskjellig kan derfor være en medvirkende faktor til at mengde avisartikler er ulik mellom lokale og nasjonale.

4.2 Feilkilder

Under denne undersøkelsen har det dukket opp flere feilkilder jeg må ta hensyn til som kan være med å påvirke resultatene. Blant disse er selve datainnsamlingen av avisartikler, hvor det viste seg å være vanskelig å få frem alle avisartiklene for de årene og avisene jeg har valgt. Det å vite om jeg har samlet inn alle avisartiklene for årene og avisene er omfattende og krevende å finne ut av. Dette gjelder artiklene fra permene, men også de som blir hentet i ATEKST. Noen av artiklene er gjentakende og finnes i flere aviser, og en sjelden gang dukker den samme avisartikkelen opp i samme avis på en annen dag. Dette kan også være med å påvirke resultatet, men det at de har blitt gjentakende blir likevel samlet inn fordi dette er en del av medias fremstilling. Jeg mener likevel at jeg har klart å fange opp de generelle trendene i hvordan media har fremstilt rovdyr og rovdyrkonflikten i den valgte perioden og i de utvalgte avisene.

Jeg brukte ATEKST til å hente resterende aviser fra de nasjonale avisene fordi de ikke var blitt prioritert å samle inn i permene. På grunn av tekniske problemer kunne jeg hente datasett fra ATEKST kun fra 1987 og 2014. Derfor fikk jeg muligheten til å se forskjell mellom nasjonale og lokale aviser, kun fra disse to årene.

En annen faktor som kan være med å påvirke resultatene er forfatteren av avisartikkelen. En journalist kan skrive relativt fritt i sine artikler, og kan gå i den retningen som interesserer dem. Om en journalist er motstander av en av rovdyrartene kan personen

skrive om rovdyrskader på husdyr for eksempel, men utelate andre positive hendelser som at noen hadde observert en ulv og syntes dette var en naturberikelse. Noen av avisene har også et klart politisk ståsted når det gjelder rovdyr, slik som Østlendingen, slik at det er også mange flere faktorer jeg kunne ha diskutert om dette hadde vært en større oppgave enn en bacheloroppgave.

Dette er en undersøkelse som ikke tidligere er utført i Norge, og derfor er metoden som er blitt brukt ikke en like gjennomarbeidet og tydelig metode sammenlignet med andre undersøkelser som en spørreundersøkelse for eksempel. Mitt valgte system på hvordan jeg har utført metodedelen, blant annet tolkning av omtale, tema og undertema for hver artikkel vil også kunne påvirke resultatene. En annen forfatter ville kunne ha valgt å tolke tekstene annerledes, og i en eventuell masteroppgave ville jeg ha valgt å bruke et mer omfattende tekstanalyseprogram. Dette ble for omfattende for denne bacheloroppgaven på 15 stp. I tillegg kan selve definisjonen på hvilke avisartikler som er positive og negative variere med folkets syn på artene. Jeg har likevel fulgt kategoriseringen og tolkingsreglene på en gjennomgående systematisk måte, og mener at dette var en forutsetning for at en slik omfattende oppgave skal kunne gjennomføres på såpass kort tid.

Det har også vært en utfordring ved spesielt de første årene ved at det var svært få avisartikler om rovdyr. Tallene som viser prosentandel av positive avisartikler kan derfor feiltolkes for noen av årene da prosentandelene ser høye ut, men er representert av kun et svært lite antall artikler. Dette er også noe av grunnen til at jeg har valgt å skrive en deskriptiv oppgave og ikke brukt statistiske analyser. Med tanke på forskningsresultater fra Web of Science er det viktig å få frem at jeg kun får forskningsartikler som har blitt lagt inn på nettsiden. Siden alle forskningsartikler ikke blir lagt inn på siden kan jeg ikke bruke resultatet som et svar på at det for eksempel ikke fantes noen forskningsrapporter om ulv og bjørn før 1990 i Skandinavia. Blant annet kan vi finne forskningsrapporter inne på Norsk institutt for naturforskning (NINA).

5. Konklusjon

Rovdyrenes fremstilling i media er et stort og omfattende tema som viser mange ulike sider. Gjennom tiden har det blitt en endring både innen forskning og media siden tilbakekomsten av rovdyrbestandene som ulv og bjørn. Antall forskningsrapporter på ulv og bjørn har økt etter 1990-tallet både internasjonalt og i Skandinavia. På samme tid ble det en økning i rovdyrbestandene. Dette bekrefter min første hypotese: Hypotese 1: *Totale antall forskningsrapporter endres med bestandsendringene på ulv og bjørn.* Likevel har ikke alle fire rovdyrartene fått like mye oppmerksomhet i avisene.

Det ble skrevet desidert flest artikler om ulven totalt gjennom alle avisene, som bekrefter min neste hypotese, hypotese 2: *Det skrives flest artikler om ulv da ulv er den arten det er knyttet størst konflikt rundt.* Etter ulven ble det skrevet flest artikler om bjørn, og svært lite om både jerv og gaupe. Bakgrunnen for dette kan være flere, men ett av dem kan være holdninger den norske befolkningen har til rovdyrene. Noen forskningsrapporter viser at flertallet i Norge er positive til alle de fire store rovdyrene, men spesielt gaupe og jerv (Helland, Krangle & Skogen, 2017, s. 26). Mens folk har mer frykt mot bjørn og ulv enn jerv og gaupe (Andersen et al., 2003). Konflikten med jerv og gaupe er heller ikke like høy eller så omfattende som hos ulv og bjørn. I tillegg er holdningene mot ulven blitt mer kontroversielle (Krangle, Helland & Skogen, 2017, s. 26), som kan gjøre det mer interessant for media å skrive mer om ulven. Bjørnen kan være betydelig mer farlig enn ulv (Bøckman, 2017, s. 139), men likevel skrives det mest om ulven.

Hvor mye oppmerksomhet rovdyrene får i avisene er forskjellig mellom hvilke aviser, og spesielt mellom nasjonale og lokale aviser. Det er ikke bare antall avisartikler for ulv og bjørn som er ulikt mellom nasjonale og lokale aviser, men også omtalen. Som bringer meg videre til neste hypotese, hypotese 3: *Avisenes omtale av ulv og bjørn er generelt mer negativt lokalt enn nasjonalt.* Jeg bekrefter denne hypotesen fordi resultatene viser at omtalen er mer negativ lokal enn nasjonal for både ulv og bjørn. Bakgrunnen for dette kan være prioritering, graden av interesse og vinklingen av hendelsene de velger å skrive sakene sine på. De nasjonale og lokale skriver etter hvilken lesekrete de har, som kan være ganske annerledes selv om det er tilfeller der de nasjonale og lokale kan vinkle en sak ganske likt. I tillegg har lokalavisene trolig ett større fokus på å skrive om rovdyrene enn de nasjonale.

Det eksisterer et større antall avisartikler om rovdyrene i nyere tid enn hva det var på 1970-tallet, 1982 og 1987. I tillegg har media generelt blitt mye større i nyere tid og rovdyrene har fått mer oppmerksomhet i avisene. Rovdyrkonflikten har også trolig blitt større, der spesielt hendelser rundt forvaltningen eller politikken får stor oppmerksomhet i avisene. Dette bekrefter min neste hypotese, hypotese 4: *Hendelser i rovviltforvaltningen og/eller rovviltpolitikken påvirker antall avisartikler for både ulv og bjørn (gjennom tid)*. Spesielle hendelser som foregår i rovviltforvaltningen eller politikken har blitt viktig for mange, og media lager flere skriverier om dette som trolig kan gi flere lesere og interesserte som avisene videre kan tjene penger på. Ett eksempel på dette er rovviltmelding fra 2004, som skapte store reaksjoner og diskusjoner før det ble en endelig ordning.

Det har også vist seg at det har blitt endring i omtalen for ulv og bjørn i årene 1970-tallet, 2004 og 2014, som bekrefter min siste hypotese, hypotese 5: *Det er en endring i andel positive avisartikler for både ulv og bjørn mellom årene 1970-tallet, 2004 og 2014*. Andelen av positive avisartikler har endret seg mellom de nevnte årene, men endringene er ikke store. For ulv har den positive andelen sunket, mens bjørn har en lav økning. Ulven har blitt et mer kontroversielt tema og blir som oftest skrevet om når den har tatt husdyr eller i tilfeller der konflikten blir relativt høy. Bjørnen får ikke gjennomgå i like stor grad, og har et mer positivt syn hos folket sammenlignet med ulven.

Om avisene hadde gjort noen endringer i sine fremstillinger om ulv og bjørn kunne dette kanskje vært med å roe ned konflikten? Det har blitt gjort forsøk i andre land med andre rovdyrarter for å unngå oppstandelser i rovdyrkonflikt (Athreya et al., 2017). Avisene har skrevet mer faktabaserte artikler og færre artikler med store overskrifter om negative interaksjoner mellom menneske og rovdyr. Slike metoder har resultert til endring i hvordan problemer med rovdyr blir dekket (Athreya, et al., 2017).

Selv om jeg har gått igjennom flere hypoteser om rovdyrene i media, er dette et tema som må forskes mer på. Vi trenger å få en bedre forståelse om avisenes fremstilling av rovdyrene, både gjennom avisene, media og journalistene. Dette gjelder spesielt fremstilling av ulven, som har fått mest oppmerksomhet. Derfor tror jeg at et nærmere innblikk om media og rovdyr kan kanskje være med som et «tiltak» for å være med å roe ned konflikten, siden rovdyrenes fremstilling i media kan ha en sterk medvirkende effekt i rovdyrkonflikten.

6. Referanseliste

- Aalbu, F., Andreassen, H. P., Arnemo, J. M., Dötterer, M., Eriksen, E., Frugaard, A., ... Zimmermann, B. *Effekter av ulv på elgbestanden: da ulven kom og forsvant fra Koppangkjølen*. (Høgskolen i Hedmark, Oppdragsrapport 1). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/133703>
- Andersen, R., Andersone, Z., Balciauskas, L., Blanco, J. C., Boitani, L., Brainerd, S., ... Wabakken, P. (2002). *The fear of wolves: A review of wolf attacks on humans*. (NINA oppdragsmelding 731). Hentet fra <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=wolfrecovery>
- Andersen, R., Bjerke, T., Kaltenborn, B., Linnell, J. D. C. & Røskoft, E. (2003). Patterns of self-reported fear towards large carnivores among the Norwegian public. *Evolution and Human Behavior*, 24:3, 184-198. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(03\)00011-4](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(03)00011-4)
- Andersen, R., André, H., Brøseth, H., Herfindal, I., Kvam, T., Linnell, J. D. C., Odden, J., Moa, P & Sæther, B. E. (2003). *Gaupe – Bestandsdynamikk, bestandsutvikling og høstingsstrategier*. (NINA Fagrapport 59). Hentet fra <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/fagrapport/059.pdf>
- Anderson, E. N. (2018). The First Domestication: How Wolves and Humans Coevolved. By Raymond Pierotti and Brandy R. Fogg. 2017. Yale University Press, New Haven. 326 pp. *Ethnobiology Letters* 9(2):247–249. DOI 10.14237/ebl.9.2.2018.1379
- Andreassen, H. P., Gangaas, K. E. & Kaltenborn, B. P. (2018). Matching social-ecological systems by understanding the spatial scale of environmental attitudes. *Journal of Nature conservation* 30: 69-81. <https://doi.org/10.3897/natureconservation.30.28289>
- Andreassen, H. P., Gangaas, K. & Kaltenborn, B. P. (2014). Environmental attitudes associated with large-scale cultural differences, not local environmental conflicts. *Environmental Conservation*, 42:1, 41-50. <https://doi.org/10.1017/S0376892914000125>
- Artsdatabanken. (u.å. a). *Brunbjørn Ursus arctos Linnaeus, 1758*. Hentet fra <https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Ursus%20arctos/48039>
- Artsdatabanken. (u.å. b). *Gaupe Lynx lynx (Linnaeus, 1758)*. Hentet fra <https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Lynx%20lynx/48020>
- Artsdatabanken. (u.å. c). *Jerv Gulo gulo (Linnaeus, 1758)*. Hentet fra <https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Gulo%20gulo/48072>
- Artsdatabanken. (u.å. d). *Ulv Canis lupus Linnaeus, 1758*. Hentet fra <https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Canis%20lupus/48025>
- ATEKST Retriever. (u.å). ATEKST. Hentet i 2019 fra <https://web-retriever-info.com.ezproxy.inn.no/services/archive?>
- Athreya, V., Bhatia, S., Grenyer, R. & Macdonald, D. W. (2013). Understanding the Role of Representations of Human–Leopard Conflict in Mumbai through Media-Content Analysis. *Conservation Biology*, 27(3), 588-594. <https://doi.org/10.1111/cobi.12037>

- Athreya, V., Bryant, A. E. M., Draheim, M. M., Hathaway, R. S., Limaye, S., & Vinod, P. (2017). From fear to understanding: changes in media representations of leopard incidences after media awareness workshops in Mumbai, India. *Journal of Urban Ecology*, 3(1). <https://doi.org/10.1093/jue/jux009>
- Barstad, H. (2004, 28. April). Mot kompromiss om rovdyr. *Nationen*, s. 5.
- Beschta, R. L. & Ripple, W. J. (2004). Wolves and the Ecology of Fear: Can Predation Risk Structure Ecosystems? *Bioscience*, 54:8, 755-766. [https://doi.org/10.1641/0006-3568\(2004\)054\[0755:WATEOF\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1641/0006-3568(2004)054[0755:WATEOF]2.0.CO;2)
- Besøkscenter rovdyr. (u.å. a). *Historikk og konflikt*. Hentet fra <https://rovdyrcenter.no/rovdyrforvaltning/4830-2/>
- Besøkscenter rovdyr. (u.å. b). *Lov om udryddelse af Rovdyr og Fredning af andet Vilt fra 1845*. Henter fra <https://rovdyrcenter.no/lov-om-udryddelse-af-rovdyr-og-fredning-af-andet-vildtjaktloven-fra-1845/>
- Besøkscenter rovdyr. (u.å. c). *Rovdyr og overtro*. Hentet fra <https://rovdyrcenter.no/rovdyrforvaltning/rovdyr-og-overtro/>
- Bjerke, T., Händel, B., Kaltenborn, B. P. & Røskaft, E. (2007). Human attitudes towards large carnivores in Norway. *Wildlife Biology*, 13(2), 172-185. [https://doi.org/10.2981/0909-6396\(2007\)13\[172:HATLCI\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.2981/0909-6396(2007)13[172:HATLCI]2.0.CO;2)
- Bjerke, T. & Kaltenborn, B. P. (1999). The relationship of ecocentric and anthropocentric motives to attitudes toward large carnivores. *Journal of environmental psychology*, 19:4, 415-421 <https://doi.org/10.1006/jevp.1999.0135>
- Bjerke, T., Kaltenborn, B. P. & Skogen, K. (2003). *Nordmenns holdninger til store rovpattedyr*. (NINA oppdragsmelding 768, 2003). Hentet fra http://www1.nina.no/lcie_new/pdf/635011366542105283_Bjerke%20NINA%20Norwegians%20attitudes%20towards%20large%20carnivores.pdf
- Bjerke, T., Kaltenborn, B. P. & Vittersø, J. (1999). Attitudes toward large carnivores among sheep farmers, wildlife managers, and research biologists in Norway. *Journal of Human Dimensions of Wildlife*, 4:3, 57-73. <https://doi.org/10.1080/10871209909359157>
- Bjerke, T., Kellert, S. R. & Reitan O. (2008). Attitudes toward wolves in southeastern Norway. *Journal of Society & Natural Resources*, 11:2, 169-178. <https://doi.org/10.1080/08941929809381070>
- Bombieri, G., Delgado, M. D. M., Nanni, V., Fedriani, J. M., Lòpez-Bao, J. V., Pedrini, P. & Penteriani V. (2018). Content Analysis of Media Reports on Predator Attacks on Humans: Toward an Understanding of Human Risk Perception and Predator Acceptance. *Bioscience*, 68:8, 577-584. <https://doi.org/10.1093/biosci/biy072>
- Brainerd, S. M., Liberg, O., Pedersen, H. C., Sand, H. & Wabakken, P. (2003). *Utredninger i forbindelse med ny rovviltmelding, Ulv – Bestandsdynamikk, levedyktighet og effekter av uttak*. (NINA fagrapport 61). Hentet fra <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/fagrapport/061.pdf>
- Bull, J. B. (2003). *Ulveslaget* [Lydbok-CD]. Melhus: Lydbokforlaget

- Butler, J. S., Decker, D. J. & Shanahan, J. (2003). Public attitudes toward wildlife are changing: a trend of New York residents. *The Wildlife Society*, 31:4, 1027-1036.
- Bøckman, P., Length, L. & Tønnessen, M. (2017). *Ulvetider*. Oslo: Vegaforlag
- Carter, N. H., Killion, A. K., Lindquist, E. & Melvin, T. (2018). Tracking a half century of media reporting on gray wolves. *Conservation Biology*, 33(3), 645-654. <https://doi.org/10.1111/cobi.13225>
- Carstens, T. (u.å.). Innvandring ved istidens slutt. Hentet fra <https://geo365.no/nordryggen/innvandring-ved-istidens-slutt-2/>
- Chandeliera, M., Steuckardt, A., Matheveta, R., Diwersy, S. & Gimenez, O. (2018). Content analysis of newspaper coverage of wolf recolonization in France using structural topic modeling. *Biological conservation* 220; 254 - 261
- Dietrichs, E. S. (2016). Rovdyrangrep i Norge. *Tidsskrift Norske Legeforening*, 136, 1236 - 8. doi:10.4045/tidsskr.16.0341
- Ericsson, G., Krange, O., Sandström, C. & Tangeland, T. (2012). *Holdninger til store rovdyr i Norge og Sverige*. (NINA Rapport 879). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2385616>
- Finstad, E. (1987, 7. Oktober). Store skader etter bjørn i Stor Elvdal. *Hamar Arbeiderblad (HA)*, s. ukjent.
- Frank, J., Höglund, L. & Månsson, J. (2019). *Viltskadestatistik 2018* (2019-1). Hentet fra <https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/vsc/vsc-dokument/vsc-publikationer/rapporter/viltskadestatistikrapporter/viltskadestatistik-2018-1-webb.pdf>
- Gangaas, K. E., Kaltenborn, B. P. & Andreassen, H. P. (2013). Geo-Spatial Aspects of Acceptance of Illegal Hunting of Large Carnivores in Scandinavia. *PLoS ONE* 8(7): e68849. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0068849>
- Geonorge. (u.å.). Kartkatalogen. Hentet fra <https://kartkatalog.geonorge.no/>
- Hagen, T. I. (2004, 29. mars). Ap-nei til ulvesoner. *Østlendingen*, s. 18.
- ISI Web of Knowledge. (u.å.). *Web of Science*. Hentet 2019 fra https://apps- webofknowledge-com.ezproxy.inn.no/WOS_GeneralSearch_input.do?SID=C5injRV113awyCR6MNN&product=WOS&search_mode=GeneralSearch
- Kaczensky, P. (1999). Large Carnivore Depredation on Livestock in Europe. *Ursus*, 11, 59-71. Hentet fra www.jstor.org/stable/3872986
- Krange, O., Helland, H. & Skogen, K. (2017). *Nordmenns holdninger til store rovdyr – endringer fra 2010 til 2017*. (NINA Rapport 1386). Hentet fra <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2451994>
- Krange, O., Skogen, K. & Tangeland, T. (2010). *Om rovdyr på landet og i byen*. (NINA Rapport 650). Hentet fra <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2010/650.pdf>
- Löe, J. & Röskft, E. (2004). Large Carnivores and Human Safety: A Review. *Ambio*, 33:6, 283-288. <https://www.jstor-org.ezproxy.inn.no/stable/4315498>

- Landbruksdirektoratet. (2020). PT-900 Antallstatistikk. Hentet fra https://www.landbruksdirektoratet.no/filserver/statistikkgrafikk/pt-900_del2_2019_land.html?fbclid=IwAR2RxF_okb6zJaunf4Lq1zb4fr5kozaByMDXsTiCk85_kT8DPTRFJapDawY
- Linell, J., Lundby, R., Lurås, E., Odden, J., Parmann, S. & Solberg, H. O. (2013). *Jakt på gaupe i Norge*. Hentet fra <https://www.njff.no/jakt/Last%20nedsider%20for%20jakt%20skyting%20og%20hund/Last%20ned%20jakt/NJFFs%20jakthefte%20for%20gaupe.pdf>
- Medienorge. (2018). Ti største papiraviser. Hentet fra: <http://medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/353>
- Miljødirektoratet. (2012). *Forvaltningsområder for rovdyr*. Hentet fra <https://kartkatalog.miljodirektoratet.no/Dataset/Details/1000>
- Miljødirektoratet. (2013). *Regelverket ved forvaltning av rovvilt*. Hentet fra <http://tema.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Rovvilt/Regelverket-ved-forvaltning-av-rovvilt/>
- Miljødirektoratet. (u.å.). *Rovviltforvaltning*. Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/vilt/rovvilt/rovviltforvaltning/>
- Miljødirektoratet. (2019). *Tap av sau til rovvilt er historisk lavt*. Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2019/januar-2019/tap-av-sau-til-rovvilt-historisk-lavt/>
- Myrheim, T. A. (1987, 17. Juni). To bjørner kan felles i Trysil/Engerdal i år. *Hamar Arbeiderblad (HA)*, s. 12.
- Nationen. (u.å.). Om Nationen. Hentet fra: <https://www.nationen.no/om-nationen/>
- Naturvårdsverket. (2019. a). Fakta om björn. Hentet fra: <https://www.naturvardsverket.se/Samar-miljon/Vaxter-och-djur/Rovdjur/Fakta-om-bjorn/>
- Naturvårdsverket. (2019. b). Fakta om järv. Hentet fra <https://www.naturvardsverket.se/Samar-miljon/Vaxter-och-djur/Rovdjur/Fakta-om-jarv/>
- Naturvårdsverket. (2019. c). Fakta om varg. Hentet fra <https://www.naturvardsverket.se/Samar-miljon/Vaxter-och-djur/Rovdjur/Fakta-om-varg/>
- Norsk institutt for naturforskning (NINA). (u.å.). *Norsk institutt for naturforskning*. Hentet fra <https://www.nina.no/Om-NINA>
- Odden, J. (2017). *Hvorfor har Norge høyest tap av sau til rovdyr?* Hentet fra <https://blogg.forskning.no/rovdyrbloggen/hvorfor-har-norge-hoyest-tap-av-sau-til-rovdyr/1096385>
- Richardsen, K. M. (2012). *Den store rovviltkrigen* (Mastergradsoppgave, Universitetet i Tromsø). Hentet fra <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/4287/thesis.pdf?sequence=2>
- Rovdata. (u.å. a). *Bestandsstatus – Brunbjørn*. Hentet fra <https://rovdata.no/Brunbj%C3%B8rn/Bestandsstatus.aspx>

- Rovdata. (u.å. b). *Bestandsstatus – Jerv*. Hentet fra <https://rovdatab.no/Jerv/Bestandsstatus.aspx>
- Rovdata. (u.å. c). *Bestandsstatus – Ulv*. Hentet fra <https://rovdatab.no/Ulv/Bestandsstatus.aspx>
- Rovdata. (u.å. d). *Stabilt for gaupa i Skandinavia*. Hentet fra <https://rovdatab.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4767/Stabilt-for-gaupa-i-Skandinavia.aspx>
- Skandinaviska Björnprojektet. (u.å.). How did bears colonise Scandinavia? Hentet fra <http://bearproject.info/brown-bears-in-scandinavia/how-did-bears-colonise-scandinavia/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2000). *Fra skuddpremier til fredning og irregulær avgang*. Hentet fra <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/artikler-og-publikasjoner/fra-skuddpremier-til-fredning-og-irregulaer-avgang>
- Statistisk Sentralbyrå. (u.å.). *Fra skuddpremier til fredning og irregulær avgang*. Hentet fra <https://www.ssb.no/a/histstat/artikler/rovdyr/art-2004-05-05-01.html>
- Storaas, T. & Brainerd, S. T. (2019). *Viltforvaltning*, versjon våren 2019. Manuskript.
- Stymne, J. (2019). *Lantbrukets djur i juni 2019*. Hentet fra: https://www.scb.se/contentassets/5a0620e7b6f3409eaa4e9805f1b721b0/jo0103_2019_m06_sm_jo20sm1901.pdf?fbclid=IwAR3hrxrj4VojIZ0kSaGPoQIWudem4zIcsOYQC Vq1QrsAmnrI0dpL2MvJVfI
- Sveriges Lantbruksuniversitet. (u.å.). *Åtgärder mot skador på tamdjur*. Hentet fra <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/viltskadecenter/forebyggande-atgarder/atgarder-mot-skador-pa-tamdjur/>
- Viltloven, LOV-1981-05-29-38. (2016). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-29-38>

7. Vedlegg

Vedlegg Tabell 1. En oversikt over de forskjellige avisene ved innsamling av dataene.

<i>Aviser</i>	<i>Kode</i>
<i>Østlendingen</i>	10
<i>Hamar Arbeiderblad (HA)</i>	11
<i>Nationen</i>	12
<i>Verdens Gang (VG)</i>	13
<i>Aftenposten</i>	14

Vedlegg Tabell 2. En oversikt over inndelingen av rovdryartene det handlet om i avisartiklene.

<i>Art</i>	<i>Kode</i>
<i>Ulv</i>	1
<i>Bjørn</i>	2
<i>Gaupe</i>	3
<i>Jerv</i>	4
<i>Alle fire</i>	5
<i>Gaupe og jerv</i>	6
<i>Alle (unntak av gaupe)</i>	7
<i>Bjørn og ulv</i>	8
<i>Alle (unntak av jerv)</i>	9

Vedlegg Tabell 3. En oversikt over de ulike temaene som er vanlig om rovdryartene i avisene. Disse har jeg brukt ved innsamling av dataene mine.

<i>Tema</i>	<i>Kode</i>	<i>Definisjon</i>
<i>Økonomi</i>	1	Penger, erstatning (tap av husdyr) eller «skuddpremie»
<i>Forvaltning</i>	2	Lisensfelling, jakt, bestandene om de fire store rovdryrene
<i>Forskning</i>	3	Forskere og store rovdryr. Forskningsrapporter, prosjekter.
<i>Konflikt</i>	4	Konflikt med rovdryrene → Følger et spesifikt undertema.
<i>Turisme</i>	5	Dyreparker, reservater eller annen reklamering.
<i>Annet</i>	6	Uvanlige saker: blant annet påkjørsel av arten, bruk av jakthunder og mer fokus på Sverige enn Norge.
<i>Spenning</i>	7	Spennende hendelse
<i>Frykt</i>	8	Frykt mot rovdryrart
<i>Fakta</i>	9	Fakta artikkel
<i>Historie</i>	10	Historier, myter, fortellinger om rovdryr fra gammeltida

Vedlegg Tabell 4. En oversikt over de ulike undertemaene for temaet "konflikt". Dette er noen av de mest vanlige punktene som jeg har samlet inn dataene mine etter.

Undertema	Kode	Definisjon
<i>Ingen konflikt</i>	0	
<i>Husdyr</i>	1	Sau, storfe, hest. Landbruk og jordbruk. Også Skadefelling pga. rovdyr har tatt husdyr.
<i>Hjortevilt</i>	2	Elg, hjort, villrein, tamrein, rådyr (Skadefelling pga. tamrein, villrein).
<i>Jakthunder</i>	3	Jakthund angrepet, skadd eller drept av rovdyr.
<i>Rovdyrpolitikk</i>	4	Alt som inngår i politikk. Diskusjoner og konflikt angående rovdyrpolitikk.
<i>Folket</i>	5	Folket snakker frem. Gjelder spesielt artikler de selv sender inn.
<i>Ulovlig jakt</i>	6	Ulovlig jakt på rovdyrene.
<i>Ulykker - møte</i>	7	Menneske møter rovdyr som ender med skade eller død for begge.

Vedlegg Tabell 5. En oversikt over arbeidsstillinger for de avsenderne som snakker mest i avisartiklene. Disse punktene har jeg fulgt gjennom datainnsamlingen.

Yrke	Kode	Definisjon
<i>Ingen</i>	0	Ingen avsender eller yrke
<i>Politikk</i>	1	Regjeringen, politikere, ordførere andre politiske stillinger.
<i>Forvaltningen</i>	2	Miljødirektoratet (MD), Direktoratet for naturforvaltningen (DN), Klima- og Miljødepartementet, fylkesmann, direktørstillinger, kommunale administrative stillinger, rovvilt nemnder, kommunale jaktlag, rovviltutvalg og andre mindre arbeidsstillinger relatert til forvaltningen.
<i>Forsker</i>	3	Forskere, Rovdata, biolog, og botanikere.
<i>Organisasjoner</i>	4	Norge Jeger- og fiskerforbund (NJFF), Verdens Naturfond (WWF), Sau- og geitallslag, lokale organisasjoner, Foreningen våre rovdyr, Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk osv.
<i>Jeger</i>	5	Elgjeger, småviltjeger, lisensjeger og jaktleder.
<i>Bonde</i>	6	Sauebonde, Storbefonde, hesteeier og andre bønder.
<i>Vilt nemnd</i>	7	Arbeidsstilling innen vilt nemnda.
<i>Statens Naturoppsyn (SNO)</i>	8	
<i>Politi</i>	9	Politibetjent, politiførstebetjent, politijurist
<i>Advokat</i>	10	Forsvarsadvokat, statens fullmektig advokat, politiadvokat, statsadvokat,
<i>Økokrim</i>	11	Førstestatsadvokat Økokrim,
<i>Journalist</i>	12	Journalister, andre arbeidstillinger relatert til avisene. NTB inkluderes også her.
<i>Barn</i>	13	Barn under 18 år.
<i>Turisme</i>	14	Dyreparker, reservater, villmarksprosjekter relatert til turisme
<i>Naturvernere</i>	15	Naturvernforbundet og annet arbeid som omfatter vern av naturen.
<i>Veterinær & Lege</i>	16	
<i>Naturfotograf</i>	17	
<i>TV</i>	18	Yrke relatert til TV, blant annet programleder, redaktør osv. Også de som blir inkludert i TV-program.
<i>Fjellstyre</i>	19	Arbeidsstilling i fjellstyre (fjellopsyn).
<i>Skogeier/Skogeierforening og jordbruk</i>	20	Arbeidsstillinger innen skogbruk og jordbruk.
<i>Siktede/tiltalte</i>	21	Siktede eller tiltalte for ulovlig ulvejakt. Også familie til de siktede/tiltalte.

<i>Reineier</i>	22	
<i>Samiske samfunnet</i>	23	Sametingsråd, renselskap, reinbeitedistrikt og andre arbeidsstillinger relatert til deres arbeid med tamrein.
<i>Annet</i>	24	Yrker som ikke er relatert til rovdyrene eller en tittel som er brukt om personen i avisen.
<i>Ukjent</i>	25	Yrke står ikke. Ikke relevant i artikkelen. Spesielle hendelser med rovdyr.